

Skolotāju izglītība iekļaušanai
IEKĻAUJOŠU SKOLOTĀJU PROFILS

Skolotāju izglītība iekļaušanai
IEKĻAUJOŠU SKOLOTĀJU PROFILS

Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra

Education and Culture DG

Šī dokumenta izdošanu ir atbalstījis Eiropas Komisijas Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm

Lifelong Learning Programme

Publikācija atspoguļo tikai autoru un partneru viedokļus un Eiropas Komisija neatbild par publikācijā atrodamās informācijas iespējamo izmantošanu.

Redaktore Aģentūras darbiniece Amanda Watkinsa (Amanda Watkins)

Par ieguldījumu šī dokumenta tapšanā Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra vēlas izteikt pateicību visiem Aģentūras Pārstāvju padomes locekļiem un nacionālajiem koordinatoriem, kā arī šādām personām:

- Projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” konsultatīvās grupas locekļiem un valstu ekspertiem, kas piedalījās projekta darbā. Viņu kontaktinformāciju var atrast šī dokumenta beigās;
- Politikas veidotājiem, praktiķiem, studentiem, izglītojamiem un viņu ģimenēm, kas piedalījās 14 mācību braucienos pasākumos, kas notika 2010. un 2011. gadā. Informācija par mācību braucieniem ir pieejama projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” tīmekļa vietnē: <http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion/country-study-visits>

Dokumentu ir atļauts citēt skaidri norādot informācijas avotu. Atsauces uz šo dokumentu ir: Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra (2012) *Iekļaujošu skolotāju profils*, Odense, Dānija: Eiropas speciālās izglītības aģentūra.

Šim dokumentam pielikumā esošais manuskripts ir sagatavots kā materiāls, kuru neaizsargā autortiesības, kuru ir atļauts pielāgot, mainīt un izmantot citiem mērķiem, nodrošinot atsauces uz pirmavotu.

ISBN (iespiesti): 978-87-7110-328-1

ISBN (elektroniski): 978-87-7110-349-6

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

Secretariāts
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tālrunis: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Briseles birojs
3 Avenue Palmerston
BE-1000 Brussels Belgium
Tālrunis: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

SATURS

PRIEKŠVārds	5
KOPSAVILKUMS	6
IEVADS	9
IEKĻAUJOŠU SKOLOTĀJU PROFILS	12
IEKĻAUJOŠU SKOLOTAJU PROFILA IEVIEŠANA	19
Vispārējie principi	19
Profils izmantošana	19
Faktori, kas atbalsta Profila ieviešanu	20
PROFILA KONCEPTUĀLAIS PAMATS	25
Vērtību pieeja iekļaujošai izglītībai	25
Kompetences jomas kā izvēlētā pieeja	27
Saiknes ar Eiropas politikas prioritātēm skolas un skolotāju izglītībā	28
PROFILA IZSTRĀDES METODIKA	31
PROFILA ATTĪSTĪBA NĀKOTNĒ	35
ATSAUCES	38
1. PIELIKUMS – KOMPETENČU IZMANTOŠANA VALSTU SĀKOTNĒJĀ SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBĀ	40
2. PIELIKUMS – SKOLOTĀU KVALITĀTES UZLABOŠANA: EIROPAS SAVIENĪBAS POLITIKAS DARBA KĀRTĪBA	42
3. PIELIKUMS – PROFILA APSPRIEŠANA: INFORMĀCIJAS APKOPOŠANAS ŠABLONS	45
PROJEKTĀ IESAISTĪTĀS PERSONAS	46

PRIEKŠVārDS

Projekts „Skolotāju izglītība iekļaušanai” pētīja, kā visi skolotāji tiek sagatavoti būt „iekļaujoši” sākotnējā skolotāju izglītībā. Trīs gadu projekta mērķis bija noteikt būtiskās prasmes, zināšanas un sapratni, attieksmes un vērtības, kas nepieciešamas jebkuram, kas sāk strādāt par skolotāju, neskatoties uz to, kāds mācību priekšmets tiks mācīts, kāda būs specializācija, kāda vecuma bērni tiks mācīti vai kāda tipa skolā tiks strādāts.

Projektā bija iesaistīti piecdesmit pieci eksperti no 25 valstīm: Austrijas, Beļģijas (gan flāmu, gan franču kopienas), Čehijas Republikas, Dānijas, Francijas, Igaunijas, Īrijas, Islandes, Kipras, Latvijas, Lielbritānijas (Anglijas, Skotijas, Velsas un Ziemeļīrijas), Lietuvas, Luksemburgas, Maltas, Nīderlandes, Norvēģijas, Polijas, Portugāles, Slovēnijas, Somijas, Spānijas, Šveices, Ungārijas, Vācijas un Zviedrijas. Ekspertu grupā bija politikas veidotāji, kas atbild par skolotāju izglītību un iekļaujošu izglītību, un vispārējās un speciālās izglītības skolotāju izglītotāji.

Projektu atbalstīja Projekta konsultatīvā grupa, kuras sastāvā bija Aģentūras Pārstāvju padomes locekļi, nacionālie koordinatori Aģentūras darbinieki un ārējais konsultants – Kari Nes no Norvēģijas. Paplašinātā Projekta konsultatīvā grupa visa projekta laikā tikās ar pārstāvjiem no Eiropa Komisijas Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāta (DG-EAC), Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas izglītības pētījumu un inovāciju centra un UNESCO Starptautiskā izglītības biroja (IBE), lai nodrošinātu saskaņotību ar citām Eiropas un starptautiskajām iniciatīvām šajā darbības jomā.

Projekta laikā tika izstrādāti vairāki materiāli, kas visi ir pieejami projekta mājaslapā: <http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion>

- Politikas un zinātniskās literatūras apskati, kas ietver starptautisko politikas dokumentu un zinātniskās literatūras, kas publicēta pēc 2000.gada, apskatus un pētījumu materiālus no 18 Eiropas valstīm.
- Dalībvalstu ziņojumi par skolotāju izglītību iekļaušanai. Valstu ziņojumi tiek prezentēti vienotā formātā, lai varētu izmantot meklēšanas rīkus specifisku tēmu meklēšanai dažādu valstu ziņojumos.
- Projekta noslēguma ziņojums, kurā ir izmantoti visi projekta informācijas avoti, lai atspoguļotu galvenos iegūtos datus un rekomendācijas par skolotāju izglītību Eiropā.
- „Matrices” dokuments, kas savieno projekta aktivitātēs iegūtos pierādījumus ar projekta laikā izstrādātajām rekomendācijām, kas atspoguļotas noslēguma ziņojumā.

Vēl viens materiāls ir šis *iekļaujošu skolotāju profils*, kas tapa projekta laikā kā izpētes, valstu informācijas un, īpaši, projekta ekspertu un skolotāju izglītībā ieinteresēto grupu diskusiju, kas notika 2010.un 2011.gada 14 mācību braucienu laikā, rezultāts.

Papildus valstu nominētajiem projekta ekspertiem, vairāk kā 400 citi ieinteresēto pušu pārstāvji – ieskaitot skolotāju izglītības studiju programmu studentus, skolotājus un skolu vadītājus, vietējo pašvaldību vadītājus, brīvprātīgo organizāciju pārstāvjus, politikas veidotājus, izglītojamos, viņu vecākus un ģimenes – bija iesaistīti projekta aktivitātēs. Aģentūra vēlas izteikt viņiem pateicību par viņu nozīmīgo ieguldījumu projekta materiālu izstrādē un īpaši Profila, kas tiek prezentēts šajā dokumentā, sagatavošanā.

Kors Meijers (Cor Meijer)

Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūras direktors

KOPSAVILKUMS

Projekts „Skolotāju izglītība iekļaušanai” pētīja, kā visi skolotāji sākotnējā skolotāju izglītībā tiek sagatavoti būt „iekļaujoši”. Trīs gadu projekta mērķis bija noteikt būtiskās prasmes, zināšanas un sapratni, attieksmes un vērtības, kas nepieciešamas jebkuram, kas sāk strādāt par skolotāju, neskatoties uz to, kāds mācību priekšmets tiks mācīts, kāda būs specializācija, kāda vecuma bērni tiks mācīti vai kāda tipa skolā tiks strādāts.

Šis „iekļaujošu skolotāju profils” (Profils) ir izstrādāts kā viens no galvenajiem materiāliem Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūras projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai”. Aģentūras dalībvalstu pārstāvji izteica specifisku lūgumu sniegt konkrētu informāciju par nepieciešamajām kompetencēm, attieksmēm, zināšanām un prasmēm, kas nepieciešamas visiem skolotājiem, kuri strādā iekļaujošā vidē. Šis dokuments ir atbilde izteiktajam lūgumam.

Galvenā Profila mērķauditorija ir skolotāju izglītotāji un tie, kas pieņem lēmumus – sākotnējās skolotāju izglītības vadītāji un politikas veidotāji – tie, kas spēj ietekmēt skolotāju izglītības iekļaušanai politiku un kas iniciē un īsteno pārmaiņas praksē. Šis sākotnējā skolotāju izglītībā ieinteresētās puses var uzskatīt par vissvarīgāko mērķauditoriju, jo projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai” tiek parādīts, ka skolotāju izglītība ir būtiskākais elements plašākām sistēmiskām izmaiņām, kas nepieciešamas iekļaujošai izglītībai kopumā.

Profils nekopē jau padarīto dalībvalstīs. Tas vairāk ir mēģinājums patiesi sākt risināt kopējās problēmas, par kurām runāja valstu pārstāvji, un izstrādāt Eiropas līmeņa instrumentu, kam pamatā ir valstu informācija un ieguldījums.

Pirmkārt, „iekļaujošu skolotāju profils” tika izstrādāts kā ceļvedis sākotnējās skolotāju izglītības programmu visiem skolotājiem izstrādei un īstenošanai. Profilu sagatavoja ar nolūku, lai to uzskatītu par stimulmateriālu, ar kuru var noteikt atbilstošu saturu, plānošanas metodes un ar kuru var sīki aprakstīt vēlamos mācību rezultātus sākotnējā skolotāju izglītībā, bet tas nav scenārijs, pēc kura jāveido sākotnējās skolotāju izglītības programmu saturs.

Būtībā, šī Profila dokumenta mērķi ir:

- 1 - noteikt pamatvērtību un kompetences jomu ietvaru, kas ir izmantojams jebkurā sākotnējā skolotāju izglītības programmā;
- 2 - akcentēt būtiskās pamatvērtības un kompetences jomas, kas nepieciešamas, lai sagatavotu visus skolotājus darbam iekļaujošā izglītībā, ņemot vērā visas daudzveidības formas;
- 3 - akcentēt galvenos faktoros, kas atbalsta ieteikto pamatvērtību un kompetences jomu īstenošanu iekļaujošā izglītībā visās sākotnējās skolotāju izglītības programmās;
- 4 - uzsvērt argumentu, kas tika izteikts projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai”, ka iekļaujošas izglītības nodrošināšana ir visu skolotāju atbildība un ka visu skolotāju sagatavošana darbam iekļaujošā vidē ir visu skolotāju izglītotāju, kuri strādā sākotnējās skolotāju izglītības programmās, atbildība.

Profila dokumentā ir izmantotas atziņas no dažādām aktivitātēm un diskusijām, kurās trīs gadu garumā piedalījās eksperti un vairāk kā 400 izglītībā ieinteresēto personu – politikas veidotāji un praktiķi no visdažādākajām skolām un skolotāju izglītības sektora; sākotnējās skolotāju izglītības un profesionālās pilnveides programmu pasniedzēji; vecāki un ģimenes; kā arī izglītojamie – kas visi kolektīvi debatēja par kompetencēm, kas nepieciešamas visiem skolotājiem, lai tās atbalstītu viņus, strādājot iekļaujošā vidē.

Profila izstrādē tika izmantoti trīs parametri:

1 - iekļaušana būtībā ir principiāla, uz tiesībām balstīta pieeja izglītībai, kuras pamatā ir virkne pamatvērtību;

2 - tā kā ir vērojamas praktiskas un konceptuālas grūtības, lai noteiktu atsevišķas kompetences, kas nepieciešamas, lai strādātu iekļaujošā izglītībā, un lai Profils būtu izmantojams dažādās valstīs un dažādiem lietotājiem, bija nepieciešama plaša pieeja idejai par kompetenču izmantošanu;

3 - nevar ignorēt valstu politikas prioritātes un sociālo pamatnostādņu ietekmi, bet ir starptautiska un Eiropas līmeņa politikas ietvars, kuru parakstījušas visas valstis, kas ietekmē iekļaujošu izglītību un skolotāju izglītību.

Tika identificētas četras mācīšanas un mācīšanās pamatvērtības, kas veido pamatu visu skolotāju darbībai iekļaujošā izglītībā. Šīs pamatvērtības ir saistītas ar skolotāju kompetences jomām. Kompetences jomas sastāv no trīs elementiem: attieksmēm, zināšanām un prasmēm. Noteiktai *attieksmei* vai pārliecībai ir nepieciešamas noteiktas *zināšanas* vai izpratnes līmenis un tad ir nepieciešamas *prasmes*, lai pielietotu šīs zināšanas praktiskās situācijās. Katrai identificētajai kompetences jomai tiek prezentētas būtiskās attieksmes, zināšanas un prasmes, kas tās apstiprina.

Profils tika izstrādāts pamatojoties uz šādu pamatvērtību un kompetences jomu struktūru:

Izglītojamo daudzveidības novērtēšana – dažādība izglītībā tiek uzskatīta par resursu un vērtību.

Šīs pamatvērtības kompetences jomas attiecas uz:

- iekļaujošas izglītības koncepcijām;
- skolotāja viedokli par izglītojamā atšķirībām.

Atbalsts visiem izglītojamiem – skolotāju gaidas ir vienlīdz augstas par visu izglītojamo sasniegumiem.

Šīs pamatvērtības kompetences jomas attiecas uz:

- visu izglītojamo akadēmiskās, praktiskās, sociālās un emocionālās mācīšanās veicināšanu;
- efektīvu pedagoģisko pieeju izmantošanu heterogēnās klasēs.

Darbs kopā ar citiem – sadarbība un komandas darbs ir būtiska visu skolotāju pieeja darbam.

Šīs pamatvērtības kompetences jomas attiecas uz:

- darbu ar vecākiem un ģimenēm;
- darbu ar virkni citiem izglītības nozares speciālistiem.

Personīgā profesionālā pilnveide – mācīšana ir mācīšanās darbība un skolotāji ir atbildīgi par savu izglītību mūža garumā.

Šīs pamatvērtības kompetences jomas attiecas uz:

- skolotājiem kā reflektējošiem praktiķiem;
- sākotnējo skolotāju izglītību kā pamatu nepārtrauktai profesionālai pilnveidei.

Pamatvērtības un kompetences jomas apstiprina vairāki vispārēji principi, kuri attiecas uz Profila īstenošanu. Bez tam var identificēt vairākus faktorus, kas atbalsta Profila īstenošanu. Šie faktori ne tikai parāda iespējamo Profila izmantošanu sākotnējās skolotāju izglītības programmās, tie arī atspoguļo plašākus skolu un skolotāju izglītības politikas un prakses jautājumus.

IEVADS

Šis „Iekļaujošu skolotāju profils” tika izstrādāts kā viens no galvenajiem Eiropas speciālās izglītības aģentūras projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” rezultātiem (<http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion>). Trīs gadu projektā, kurā bija iesaistīti 55 eksperti no 25 Eiropas valstīm – tika aplūkoti šādi jautājumi:

- Kādi skolotāji ir nepieciešami iekļaujošai sabiedrībai 21. gadsimta skolā?
- Kādas ir galvenās skolotāja kompetences, kas nepieciešamas iekļaujošai izglītībai?

Projekts galveno uzmanību pievērta vispārizglītojošo skolu skolotājiem un tam, kā viņi ir sagatavoti sākotnējās skolotāju izglītības laikā darbam iekļaujošā vidē. Galvenais projektā aplūkotais jautājums bija: *kā visi skolotāji tiek sagatavoti sākotnējā skolotāju izglītībā būt „iekļaujoši”.*

Aģentūras dalībvalstu pārstāvju specifisks lūgums bija sniegt konkrētu informāciju par nepieciešamajām kompetencēm, attieksmēm, zināšanām un prasmēm, kas vajadzīgas visiem skolotājiem, kuri strādā iekļaujošā vidē. Šis dokuments ir tieša atbilde uz minēto lūgumu. Tā pamatā ir informācija, kas tika apkopota projekta laikā, un tajā ietilpst starptautisko politikas dokumentu un zinātniskās literatūras apskati, valstu ziņojumi (<http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion/country-info>) un, pats svarīgākais, projekta noslēguma ziņojuma „*Skolotāju izglītība iekļaušanai Eiropas valstīs – Izaicinājumi un iespējas*” (2011) iegūtie dati un rekomendācijas.

Profils nekopē to darbu, kas jau veikts dalībvalstīs. Tas vairāk ir mēģinājums patiesi sākt risināt kopējās problēmas, par kurām runāja valstu pārstāvji, un izstrādāt Eiropas līmeņa instrumentu, kam pamatā ir valstu informācija un ieguldījums. Profils tika izstrādāts kā ceļvedis sākotnējās visu skolotāju izglītības programmu izstrādei un īstenošanai. Tas nav scenārijs, kas nosaka sākotnējās skolotāju izglītības saturu, bet tas ir stimulmateriāls, ar kuru var identificēt atbilstošu saturu, plānošanas metodes un ar kuru var sīki aprakstīt vēlamos mācību rezultātus daudzajos sākotnējās skolotāju izglītības veidos, kas paredzētas vispārizglītojošo skolu skolotāju sagatavošanai.

Profila dokumenta pamatā galvenokārt ir daudzveidīgās aktivitātes un diskusijas, kurās piedalījās projekta eksperti un vairāk kā 400 citas izglītībā ieinteresētās personas – speciālisti no dažādu skolu un skolotāju izglītības sektoriem; sākotnējās skolotāju izglītības un profesionālās pilnveides programmu pasniedzēji; vecāki un ģimenes, kā arī izglītojamie – kas visi kopā debatēja par kompetencēm, kas nepieciešamas visiem skolotājiem, kas palīdzētu viņiem strādāt iekļaujošā vidē. (Papildu informāciju var atrast nodaļā par metodiku.)

„Iekļaujošu skolotāju profilam” ir augsti mērķi. Tam pamatā ir visa tā informācija, kas tika iegūta projektā „Skolotāju izglītības iekļaušanai” un tas atspoguļo idejas, kas tika diskutētas un par kurām vienojās Eiropas līmenī, lai veicinātu ideālu pieeju sākotnējā skolotāju izglītībā. Profils tika veidots kā praktisks dokuments, lai atbalstītu skolotāju izglītības iekļaušanai iniciatīvas projekta dalībvalstīs. Eksperti, kuri piedalījās Aģentūras „Skolotāju izglītības iekļaušanai” projektā vienojās, ka „Iekļaujoša skolotāja profils” ir noderīgs un to būtu jāņem vērā sākotnējās skolotāju izglītības programmās, ja vēlas Eiropas valstīs panākt plašāku iekļaušanu.

Profilā ir atspoguļota informācija par to, kādas būtiskas vērtības un kompetences jomas ir jāattīsta sākotnējās skolotāju izglītības programmās. Tomēr tas necenšas aprakstīt kā šīs kompetences jomas ir jāizmanto dažādu valstu sākotnējās skolotāju izglītības

programmās. Lai gan daži būtiski jautājumi saistībā ar to īstenošanu ir apskatīti nākamajā šī dokumenta nodaļā, Profils tika gatavots kā instruments, kuru jāizskata un jāpilnveido tā, lai tas tieši atbilstu katras valsts sākotnējās skolotāju izglītības sistēmu dažādiem kontekstiem.

Šī Profila specifiskie mērķi ir:

1 - identificēt pamatvērtību un kompetences jomu ietvaru, kas izmantojams jebkurai sākotnējās skolotāju izglītības programmai. Šīs pamatvērtības un kompetences jomas neattiecas uz specifisku mācību priekšmetu, vecuma grupu, izglītības pakāpi vai nozari, kā arī tās neattiecas uz konkrētu izglītības iegūšanas ceļu vai metodi;

2 - akcentēt būtiskās pamatvērtības un kompetences jomas, kas nepieciešamas, lai sagatavotu visus skolotājus strādāt iekļaujošā izglītībā, ņemot vērā visa veida daudzveidību. Šīs pamatvērtības un kompetences jomas ir jāattīsta sākotnējās skolotāju izglītības laikā, lai pēc tam tās varētu izmantot kā pamatu tālākai attīstībai uzsākot darbu skolā un vēlāk, izvēloties nepārtrauktas profesionālās pilnveides iespējas;

3 - akcentēt galvenos faktoros, kas atbalsta ieteikto pamatvērtību un kompetences jomu īstenošanu iekļaujošas izglītības nodrošināšanai sākotnējās skolotāju izglītības programmās;

4 - apstiprināt argumentu, kas tika izteikts projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai”, par to, ka iekļaujoša izglītība ir visu skolotāju atbildība, un par to, ka visu skolotāju sagatavošana darbam iekļaujošā vidē ir visu skolotāju izglītotāju, kuri strādā sākotnējās skolotāju izglītības programmās, atbildība.

Skolotāju izglītība iekļaušanai kā mērķis visiem sākotnējās skolotāju izglītības studentiem tika izteikts projekta noslēguma ziņojumā; Profila pamatā ir šīs rekomendācijas un citi iegūtie dati, kas tika atspoguļoti ziņojumā un kas savieno tos ar vērtībām un kompetences jomām, kas nepieciešamas visiem skolotājiem, ja viņi vēlas efektīvi strādāt iekļaujošās klasēs.

Šī dokumenta galvenā mērķauditorija ir skolotāju izglītotāji un tie, kas pieņem lēmumus – sākotnējās skolotāju izglītības vadītāji un politikas veidotāji – kas ieņem amatus, kas ietekmē skolotāju izglītības iekļaušanai politiku un tad iniciē un īsteno pārmaiņas praksē. Šīs ieinteresētās personas ir būtiska mērķauditorija, jo projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai” tiek parādīts, ka skolotāju izglītība ir vissvarīgākais elements plašākām sistēmiskām izmaiņām, kas nepieciešamas iekļaujošas izglītības nodrošināšanai.

OECD (2005) izsaka domu, ka skolotāju kvalitātes paaugstināšana ir politikas iniciatīva, kas ļoti iespējams novedīs pie akadēmisko sasniegumu uzlabošanās. Projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai” (2011) tiek teikts, ka šo argumentu var attīstīt tālāk – skolotāju sagatavošana, lai viņi spētu atsaukties uz vajadzību daudzveidību, ar kurām viņi sastapsies mūsdienu klasē, ļoti iespējams ir politikas iniciatīva, kas ietekmēs daudz iekļaujošākas sabiedrības veidošanos.

Šis dokuments atspoguļo sākuma punktu, kuru dažādos kontekstos var izmantot sākotnējā skolotāju izglītībā ieinteresētās puses savās valstīs. Paturot to prātā, Profils un dokumentā iekļautā papildu informācija nav prezentēta ierastajā pētījuma vai ziņojuma formātā. Kopīgi izstrādātais Profils ir iekļauts nākamajā nodaļā un tam seko nodaļas, kurās tiek parādītas: diskusijas par faktoriem, kas palīdz ieviest Profilu; Profila konceptuālais ietvars, iekļaujot saites ar šī brīža Eiropas politikas prioritātēm; nodaļa, kurā tiek aprakstīta metodika, kas tika izmantota Profila izstrādē un visbeidzot daži noslēguma komentāri.

Izstrādājot Profilu, nebija doma, ka tas būs projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” pēdējais materiāls, bet drīzāk bija vēlme radīt dokumentu, kas būs stimuls diskusijām un līdzeklis skolotāju izglītības iekļaušanai attīstības veicināšanai dalībvalstīs.

Lai projekta dalībvalstīs atbalstītu turpmākās diskusijas un attīstību:

1. Šī dokumenta teksts no 12.līdz 18.lappusei nav aizsargāts ar autortiesībām un tas ir domāts, lai politikas veidotāji un praktiķi to varētu papildināt un grozīt pēc vajadzības, lai tas atbilstu dažādiem iespējamiem mērķiem. Šī dokumenta pirmā vāka iekšpusē ir atsevišķa „izņemama” Profila kopija, kuru var kopēt un mainīt, nodrošinot, ka tiek lietota atsauce uz pirmavotu.

2. Aģentūras tīmekļa vietnē ir pieejamas lejupielādei pilnas šī ziņojuma versijas visās Aģentūras dalībvalstu valodās, kā arī rediģējamas elektroniskas Profila teksta versijas: <http://www.european-agency.org/agency-projects/teacher-education-for-inclusion/profile>

IEKĻAUJOŠU SKOLOTĀJU PROFILS

Projekta ietvaros tika noteiktas četras pamatvērtības attiecībā uz mācīšanu un mācīšanos kā pamats visu skolotāju darbam iekļaujošā izglītībā. Šīs četras pamatvērtības ir:

1. zglītojamo daudzveidības novērtēšana – izglītībā izglītojamo atšķirības tiek uzskatītas par resursu un vērtību;
2. atbalsta sniegšana visiem izglītojamiem – skolotāju gaidas ir vienlīdz augstas par visu izglītojamo sasniegumiem;
3. darbs kopā ar citiem – sadarbība un komandas darbs ir būtiska visu skolotāju pieeja darbam;
4. nepārtraukta personīgā profesionālā pilnveide – mācīšana ir mācīšanās darbība un skolotāji ir atbildīgi par savu izglītību mūža garumā.

Turpmākajās nodaļās tiek apskatītas šīs pamatvērtības kopā ar saistītajām skolotāju kompetences jomām.

Kompetences jomas veido trīs elementi: attieksmes, zināšanas un prasmes. Noteiktai *attieksmei* vai *pārliecībai* ir nepieciešamas noteiktas *zināšanas* vai izpratnes līmenis un tad ir nepieciešamas *prasmes*, lai šīs zināšanas īstenotu praktiskā situācijā. Katrai noteiktajai kompetences jomai tiek prezentētas būtiskās attieksmes, zināšanas un prasmes, kuras ir tai pamatā.

Ir svarīgi atzīmēt, ka, lai nodrošinātu, ka visi svarīgie faktori ir atspoguļoti, kompetences jomas ir izkārtotas saraksta veidā. Tomēr šie faktori nav izkārtoti hierarhiskā kārtībā un tos nevajadzētu aplūkot izolēti, jo tie ir cieši saistīti savā starpā un ir savstarpēji atkarīgi viens no otra.

Atspoguļotās kompetences jomas ir vissvarīgākās, kas tika identificētas projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” diskusijās, tomēr tās nav pilnīgas. Tās jāuzskata par pamatu speciālistu profesionālās pilnveides virzieniem un iesākumu diskusijām dažādos līmeņos par jautājumiem, kas skar kompetences jomas, kas nepieciešamas visiem skolotājiem, kuri strādā dažādās valstīs.

1. Izglītojamo daudzveidības novērtēšana – izglītībā izglītojamo atšķirības tiek uzskatītas par resursu un vērtību.

Šīs pamatvērtības kompetences jomas attiecas uz:

- iekļaujošas izglītības koncepcijām;
- skolotāja viedokli par izglītojamo atšķirībām.

1.1 Iekļaujošas izglītības koncepcijas

Attieksmes un pārliecība, kas ir šīs kompetences jomas pamatā, nosaka, ka ...

... izglītība pamatā ir ticība vienlīdzībai, cilvēktiesībām un demokrātijai, kas attiecas uz visiem izglītojamiem;

... iekļaujoša izglītība attiecas uz sabiedrības reformu un tā nav apspriežama;

... iekļaujoša izglītība un izglītības kvalitāte nav aplūkojamas kā atsevišķi jautājumi;

... tikai pieejas nodrošināšana vispārējai izglītībai nav pietiekama; līdzdalība nozīmē, ka visi izglītojamie ir iesaistīti mācību procesā, kas ir jēgpilns katram no viņiem.

Būtiskās zināšanas un izpratne, kas ir šīs kompetences jomas pamatā, ietver ...

... teorētiskos un praktiskos jēdzienus un principus, kas pamato iekļaujošu izglītību pasaules un vietēja mēroga kontekstā;

... visu līmeņu izglītības iestāžu kultūras un politikas sistēmas, kas ietekmē iekļaujošo izglītību. Skolotājiem ir jāatzīst un jāizprot izglītības sistēmu, kurā viņi strādā, tās iespējamās stiprās un vājās puses;

... izpratni par to, ka iekļaujoša izglītība ir pieeja, kas attiecas uz visiem izglītojamiem, un ne tikai uz tiem, kuriem ir dažādas vajadzības un kuri var būt pakļauti atstumšanas riskam;

... valodu, kas attiecas uz iekļaušanu un daudzveidību, kā arī dažādas terminoloģijas, kas tiek izmantotas, lai aprakstītu un kategorizētu izglītojamos, ietekmi;

... iekļaujošu izglītību kā visu izglītojamo klātbūtni (izglītības pieejamība), līdzdalību (mācīšanās pieredzes kvalitāte) un sasniegumus (mācību process un tā rezultāti).

Svarīgākās prasmes un spējas, kuras jāattīsta šajā kompetences jomā, ietver ...

... kritisku savas pārlicības un attieksmes un to ietekmes uz darbību izvērtējumu;

... ētisku rīcību visos gadījumos un konfidencialitātes respektēšanu;

... spēju analizēt izglītības procesā notikušo, lai saprastu šī brīža situācijas un kontekstus;

... rīcības stratēģijas, kas sagatavo skolotājus neiekļaujošas attieksmes izaicināšanai un darbam segregētā vidē;

... empātijas izrādīšanu izglītojamo daudzveidīgajām vajadzībām;

... cieņas veidošanu sociālajās attiecībās un atbilstošas valodas izmantošanu attiecībā uz visiem izglītojamiem un izglītībā ieinteresētajām pusēm.

1.2 Skolotāja viedoklis par izglītojamo dažādību

Attieksmes un pārlicība, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver izpratni par to, ka ...

... „normāli ir būt atšķirīgam”;

... izglītojamo dažādība ir jāciena, ka tā ir vērtība, un ka tā jāuztver kā resurss, kas paplašina mācīšanās iespējas un vairo skolu, vietējās kopienas un sabiedrības vērtību;

... visus izglītojamos ir jāuzklausa un viņu teiktais ir jānovērtē;

... skolotājam ir būtiska ietekme uz izglītojamo pašcieņu un, tā rezultātā, uz viņu mācību potenciālu;

... kategoriju piešķiršanai izglītojamiem var būt negatīva ietekme uz izglītības iespējām.

Būtiskās zināšanas un izpratne, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver izpratni par to, ka ...

... būtiska ir informācija par izglītojamo daudzveidību (kurai pamatā ir atbalsta nepieciešamība, kultūra, valoda, sociāli-ekonomiskā vide, u.c.);

... pašus izglītojamos var izmantot kā resursu, lai veicinātu mācīšanās procesu par daudzveidību un lai mācītu vienaudžus;

... izglītojamie mācās dažādos veidos un šos veidus var izmantot, lai atbalstītu pašu un vienaudžu mācīšanos;

... skola ir kolektīvs un sociāla vide, kas ietekmē izglītojamo pašcieņu un mācību potenciālu;

... skolas un klases kolektīvi nepārtraukti mainās; daudzveidību nevar uztvert kā statisku jēdzienu.

Svarīgākās prasmes un spējas, kas jāapgūst šajā kompetences jomā ...

... iemācīties kā mācīties no atšķirībām;

... identificēt vispiemērotākos veidus kā risināt daudzveidības jautājumus visās situācijās;

...pievērst uzmanību daudzveidībai mācību programmas īstenošanā;

... izmantot daudzveidību kā resursu mācību procesā;

... piedalīties skolas kā kolektīva, kas mācās, veidošanā, kas ciena, iedrošina un priecājas par visu izglītojamo sasniegumiem.

2. Atbalsta sniegšana visiem izglītojamiem – skolotāju gaidas ir vienlīdz augstas par visu izglītojamo sasniegumiem.

Šīs pamatvērtības kompetences jomas attiecas uz:

- Visu izglītojamo akadēmiskās, praktiskās, sociālās un emocionālās mācīšanās veicināšanu;

- Efektīvu mācību pieeju izmantošanu heterogēnās klasēs.

2.1 Visu izglītojamo akadēmiskās, sociālās un emocionālās mācīšanās veicināšana

Attieksmes un pārliecība, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver sapratni, ka ...

... mācīšanās, pirmkārt, ir sociāla aktivitāte;

... akadēmiskā, praktiskā, sociālā un emocionālā mācīšanās ir vienlīdz svarīga visiem izglītojamiem;

... tas, ko skolotāji sagaida ir vissvarīgākais izglītojamā veiksmes noteicējs un tāpēc augstas gaidas attiecībā uz visiem izglītojamiem ir ļoti nozīmīgas;

... visiem izglītojamiem ir jābūt aktīviem lēmumu pieņēmējiem par savu mācību un novērtēšanas procesu, kurā viņi ir iesaistīti;

... vecāki un ģimenes ir svarīgs resurss izglītojamā mācību procesā;

... būtiska ir patstāvības un pašnoteikšanās attīstība visiem izglītojamiem;

... ir jāatklāj un jāstimulē katra izglītojamā mācīšanās spējas un potenciāls.

Būtiskākās zināšanas, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver ...

... izpratni par sadarbības ar vecākiem un ģimenēm vērtību;

... tipiskus un netipiskus bērna attīstības modeļus un veidus, īpaši attiecībā uz sociālo un komunikācijas prasmju attīstību;

... dažādus mācīšanās modeļus un dažādas pieejas mācību procesam, kurus var izvēlēties izglītojamie.

Būtiskākās prasmes, kas jāapgūst šajā kompetences jomā, ietver ...

... prasmi efektīvi komunicēt gan verbāli, gan neverbāli, lai varētu nodrošināt dažādas izglītojamo, vecāku un citu speciālistu komunikācijas vajadzības;

... izglītojamo komunikācijas prasmju un iespēju attīstības atbalstu;

... „mācīšanās mācīties prasmes” novērtēšanu un attīstīšanu izglītojamajos;

... neatkarīgu un patstāvīgu izglītojamo veidošanu;

... kooperatīvās mācīšanās pieeju veicināšanu;

... pozitīvas uzvedības vadības pieejas īstenošanu, kas atbalsta izglītojamo sociālo prasmju attīstību un attiecību veidošanu;

... mācību situāciju veicināšanu, kurās izglītojamie drošā vidē var „riskēt” un kļūdīties;

... vērtēšanas izmantošanu mācību procesā, kas ņem vērā sociālo un emocionālo prasmju, kā arī akadēmisko zināšanu apgūšanu.

2.2 Efektīvu mācību pieeju izmantošana heterogēnās klasēs

Attieksmes un pārlicība, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver izpratni par to, ka ...

... efektīvi skolotāji ir skolotāji, kas māca visus izglītojamus;

... skolotāji uzņemas atbildību par visu klases izglītojamo mācīšanās veicināšanu;

... izglītojamo spējas nav nemainīgas; visi izglītojamie var mācīties un attīstīties;

... mācīšanās ir process un mācību procesa mērķis ar attīstīt visiem izglītojamiem „mācīties mācīties” prasmi, ne tikai apgūt saturu/zināšanas mācību priekšmetā;

... mācīšanās process būtībā ir vienāds visiem izglītojamiem – ir pavisam nedaudz „speciālu paņēmienu”;

... dažos gadījumos specifiskas mācīšanās grūtības prasa pielāgotas mācību programmas un pielāgota mācību procesa izmantošanu.

Būtiskākās zināšanas un izpratne, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver ...

... teorētiskas zināšanas par veidiem kā izglītojamie mācās un mācīšanas modeļus, kas atbalsta mācību procesu;

... pozitīvas uzvedības un klases vadības pieejas;

... fiziskās un sociālās vides pārvaldību, lai atbalstītu mācību procesu;

... veidus kā identificēt un tad risināt dažādu šķēršļu problēmu mācību procesā un to ietekme uz mācību procesa pieejām;

... pamatprasmju – īpaši pamatkompetenču – līdztekus ar saistīto mācīšanas un vērtēšanas pieeju, veidošanu;

... mācību metožu, kas galveno uzmanību pievērš izglītojamā stipro pušu, izvērtēšanu;

... mācību programmas saturu, mācību procesa un mācību materiālu diferencēšanu, lai iekļautu visus izglītojamus un nodrošinātu daudzveidīgās vajadzības;

... visiem izglītojamiem personiski pielāgotas mācību pieejas, kas palīdz izglītojamiem attīstīt patstāvību mācību procesā;

... Individuālā izglītības plāna vai līdzīgas individualizētas mācību programmas, kad tas ir nepieciešams, izstrādi, īstenošanu un efektīva analīzi.

Svarīgākās prasmes un spējas, kuras jāapgūst šajā kompetences jomā ietver ...

... klasvadības prasmju, kas ietver sistēmisku pieeju pozitīvai klases vadīšanai, izmantošanu;

... darbu ar individuālu izglītojamo, kā arī ar heterogēnu grupu;

... mācību programmas kā iekļaušanas instrumenta, kas atbalsta izglītības pieejamības nodrošināšanu, izmantošanu;

... daudzveidības jautājumu risināšanu mācību programmas izstrādes procesā;

... mācību metožu, satura un rezultātu diferenciaciju;

... darbu ar izglītojamiem un viņu ģimenēm, lai personīgi pielāgotu izglītības procesu un nepieciešamo vidi;

... kooperatīvās mācīšanās, kurā izglītojamie dažādos veidos palīdz viens otram – ieskaitot arī vienaudžu kopā mācīšanos – elastīgi veidotās izglītojamo grupās, veicināšanu;

... sistēmisku vairāku mācību metožu un pieeju izmantošanu;

... IKT un adaptīvās tehnoloģijas izmantošanu, lai atbalstītu elastīgu pieeju nodrošināšanu mācību procesam;

... uz pierādījumiem balstītu pieeju izmantošanu mācību procesā, lai sasniegtu mācību mērķus, alternatīvu mācību metožu izmantošanu, elastīga mācību procesa un skaidras atgriezeniskās saiknes ar izglītojamiem nodrošināšanu;

... formatīvās un summatīvās vērtēšanas, kas atbalsta mācīšanos un neiedala izglītojamās kategorijās vai nenoved pie negatīvām sekām, izmantošanu;

... problēmu risināšanu sadarbībā ar izglītojamiem;

... verbālo un neverbālo komunikācijas prasmju izmantošanu mācību procesa veicināšanai.

3. Darbs kopā ar citiem – sadarbība un komandas darbs ir būtiska visu skolotāju pieeja darbam.

Šīs pamatvērtības kompetenču jomas attiecas uz:

- darbu ar vecākiem un ģimenēm;
- darbu ar citiem izglītības speciālistiem.

3.1 Darbs ar vecākiem un ģimenēm

Attieksmes un pārlicība, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver ...

... izpratni par pievienoto vērtību, ko sniedz sadarbība ar vecākiem un ģimenēm;

... cieņu pret vecāku un ģimenes kultūras un sociālo izcelsmi, kā arī uzskatiem;

... izpratni, ka efektīva komunikācija un sadarbība ar vecākiem un ģimeni ir skolotāja atbildība.

Būtiskākās zināšanas un izpratne, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver izpratni par to, ka ...

... iekļaujošam mācību procesam pamatā ir sadarbība;

... pozitīvām saskarsmes prasmēm ir nozīme;

... savstarpējās personiskās attiecības ietekmē mācību mērķu sasniegšanu.

Svarīgākās prasmes un spējas, kuras jāapgūst šajā kompetences jomā, ietver ...

... efektīvu vecāku un ģimeņu iesaistīšanu bērnu mācīšanās atbalstā;

... efektīvu komunikāciju ar vecākiem un ģimenēm, kurām atšķirīga kultūras, etniskā, valodas un sociālā izcelsme.

3.2 Darbs ar citiem izglītības speciālistiem

Attieksmes un pārlicība, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver sapratni, ka ...

... iekļaujošā izglītībā visiem skolotājiem ir jāstrādā komandās;

... visu skolotāju darbā sadarbība, partnerība un komandas darbs ir būtiskas pieejas un tās ir vēlamas;

... kopējs komandas darbs atbalsta profesionālo pilnveidi, kuru iegūst kopā ar citiem speciālistiem vai no šiem speciālistiem.

Būtiskākās zināšanas un izpratne, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver ...

... kopēju skolotāju un izglītības speciālistu darbu, kas ir vērtība un no kā labumu iegūst visi;

... atbalsta sistēmas un struktūras, kas pieejamas papildu palīdzības, ieguldījuma un padoma saņemšanai;

... vairāku aģentūru darba modeļi, kurā iekļaujošas klases skolotāji sadarbojas ar citiem ekspertiem un dažādu nozaru darbiniekiem;

... mācību pieejas, kuru pamatā ir sadarbība un kurās skolotāji izmanto komandas darba pieeju, iesaistot pašus izglītojamos, vecākus, vienaudžus, citus skolotājus un atbalsta personālu, kā arī daudznozaru komandas locekļus, kad tas ir nepieciešams;

... valodu/terminoloģiju un ikdienā izmantojamus jēdzienus, kā arī citu izglītībā iesaistīto speciālistu perspektīvas;

... varas attiecības, kas pastāv starp dažādām ieinteresētajām pusēm, kuras ir jāapzinās un ar kurām ir efektīvi jāstrādā.

Svarīgākās prasmes un spējas, kuras jāapgūst šajā kompetences jomā, ietver ...

... klases vadības prasmju īstenošanu, kas veicina efektīvu vairāku aģentūru darbu;

... kopīgu mācīšanu un darbu elastīgās skolotāju komandās;

... iesaistīšanos skolas kolektīvā un skolas iekšējo un ārējo resursu atbalsta izmantošanu;

... klases kolektīva, kas ir daļa no plašāka skolas kolektīva, veidošanu;

... piedalīšanos visas skolas izvērtēšanas, pārskatu un attīstības procesos;

... problēmu risināšanu sadarbībā ar citiem speciālistiem;

... piedalīšanos skolas sadarbībā ar citām skolām, pašvaldības organizācijām un citām izglītības organizācijām;

... dažādu verbālas un neverbālas komunikācijas prasmju izmantošanu, lai veicinātu sadarbību ar citiem speciālistiem.

4. Personīgā profesionālā pilnveide – mācīšana ir mācīšanās darbība un skolotāji ir atbildīgi par savu izglītību mūža garumā.

Šīs pamatvērtības kompetenču jomas attiecas uz:

- skolotājiem kā reflektējošiem praktiķiem;

- sākotnējo skolotāju izglītību kā pamatu nepārtrauktai profesionālai pilnveidei un attīstībai.

4.1 Skolotāji kā reflektējoši praktiķi

Attieksmes un pārliecība, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver izpratni par to, ka ...

... mācīšana ir problēmu risināšanas aktivitāte, kam nepieciešama nepārtraukta un sistēmiska plānošana, izvērtēšana, pārdomāšana un tad izmainīta darbība;

... reflektējoša prakse veicina skolotāju efektīvu darbu ar vecākiem, kā arī darbu komandās ar citiem skolotājiem un speciālistiem, kas strādā gan skolā, gan ārpus tās;

... uz pierādījumiem balstīta prakse ir nozīmīga skolotāja darbā;

... personīgās pedagoģiskās pieredzes novērtēšanas nozīmi skolotāja darbā.

Būtiskākās zināšanas un izpratne, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver ...

... personīgās metakognitīvās, mācīšanās mācīties prasmes;

... to, kas veido reflektējošu praktiķi un to, kā var attīstīt personīgo refleksiju par paveikto;

... metodes un stratēģijas, kas izvērtē paša darbu un sniegumu;

... darbības izpētes metodes un to atbilstību skolotāju darbam;

... personīgo stratēģiju veidošanu problēmu risināšanai.

Svarīgākās prasmes un spējas, kuras jāapgūst šajā kompetences jomā, ietver ...

... sistemātisku paša darba izvērtēšanu;

... efektīvu kolēģu iesaistīšanu refleksijā par mācīšanu un mācīšanos;

... piedalīšanos skolas kā mācību kolektīva veidošanā.

4.2 Sākotnējā skolotāju izglītība kā pamats nepārtrauktai profesionālai pilnveidei un attīstībai

Attieksmes un pārlicība, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver izpratni par to, ka ...

... skolotāji ir atbildīgi par savu nepārtraukto profesionālo pilnveidi;

... sākotnējā skolotāju izglītība ir pirmais solis skolotāju profesionālajā pilnveidē mūža garumā;

... mācīšana ir mācīšanās aktivitāte; būt atvērtam jaunu prasmju apguvei un ir labi lūgt informāciju un padomu, tas nenozīmē vājuma izrādīšanu;

... skolotājs nevar būt eksperts visos iekļaujošās izglītības jautājumos. Tiem, kas uzsāk darbu iekļaujošā izglītībā, pamatzināšanu apgūšana ir svarīga, bet nepārtraukta mācīšanās ir vēl svarīgāka;

... iekļaujošā izglītībā izmaiņas un attīstība ir pastāvīga un tādēļ skolotājiem visā savas karjeras laikā ir nepieciešamas prasmes, kā risināt un nodrošināt mainīgās vajadzības.

Būtiskākās zināšanas un izpratne, kas ir pamatā šai kompetences jomai, ietver ...

... izglītības likumu un normatīvo regulējumu, kurā skolotāji strādā, šajā normatīvajā regulējumā noteiktos pienākumus pret izglītojamiem, viņu ģimenēm, kolēģiem un skolotāja profesiju;

... skolotāju tālākizglītības iespējas un veidus, lai varētu apgūt zināšanas un prasmes iekļaujošās prakses uzlabošanai.

Svarīgākās prasmes un spējas, kuras jāapgūst šajā kompetences jomā, ietver ...

... elastību mācīšanas stratēģijās, kas veicina inovācijas un pašizglītību;

... laika menedžmenta stratēģiju izmantošanu, kas ļauj izmantot profesionālās pilnveides iespējas;

... spēju būt atvērtam un aktīvam kolēģu un citu speciālistu kā zināšanu un iedvesmas avotu izmantošanā;

... piedalīšanos visa skolas kolektīva mācīšanās un attīstības procesos.

IEKĻAUJOŠU SKOLOTAJU PROFILA IEVIEŠANA

Vispārējie principi

Turpmākie apgalvojumi iezīmē apstiprinātos vispārējos principus, kas ir pamatā „iekļaujoša skolotāja profila” pamatvērtībām un kompetences jomām.

1 - Vērtības un kompetences jomas darbam iekļaujošā izglītībā ir nepieciešamas visiem skolotājiem, jo par iekļaujošu izglītību atbild visi skolotāji.

2 - Iekļaujošas izglītības vērtības un kompetences jomas nodrošina skolotājus ar pamatu, kas viņiem nepieciešams, lai strādātu ar izglītojamiem ar daudzveidīgām vajadzībām vispārizglītojošā klasē. Šī ir svarīga īpatnība, kas iekļaušanas procesā akcentē ne tikai specifisku izglītojamo grupu (piem., izglītojamo ar speciālā izglītības vajadzībām) vajadzību nodrošināšanu. Vērtības un kompetences jomas pastiprina svarīgāko domu par to, ka iekļaujoša izglītība ir pieeja visu izglītojamo mācību procesam, nevis pieeja, kas domāta tikai noteiktām izglītojamo grupām, kuriem ir noteiktas vajadzības.

3 - Šajā dokumentā identificētās vērtības un kompetences jomas sākotnējai skolotāju izglītībai ir pamats svarīgākajām attieksmēm, zināšanām un prasmēm, uz kurām jābalstās, uzsākot darbu skolā un izmantojot turpmākās skolotāju izglītības iespējas. Kompetences jomas ir neatņemama nepārtrauktās profesionālās pilnveides daļa, kuru piedāvā, izmantojot skaidrus karjeras izaugsmes ceļus, tajā skaitā speciālo vajadzību izglītības speciālistu kursus. Šīs kompetences jomas ir nepārtraukti jāpilnveido katra skolotāja profesionālās karjeras laikā.

4 - Vērtības un kompetences jomas, kas nepieciešamas visiem skolotājiem, lai strādātu iekļaujošā vidē, nav pretrunā ar speciālistu izglītību un speciālo vajadzību izglītības skolotāju sagatavošanu, kuri var palīdzēt vispārizglītojošās skolas skolotājiem viņu darbā. Šīs vērtības un kompetences jomas ir pamatā visu skolotāju darbam – gan vispārējās, gan speciālās izglītības skolotājiem.

5 - Profilā aprakstītās vērtības un kompetences jomas ir speciāli veidotas plašas, lai atbalstītu skolotāju izglītību mūža garumā un viņu veidošanos par reflektējošiem praktiķiem, izmantojot empīrisku mācīšanos un darbībā pamatotu izpēti.

6 - Vērtības un kompetences jomas var atbalstīt skolotāju izglītības programmu studentu profesionālo pilnveidi un palīdzēt skolotāju izglītotājiem viņu darbā.

7 - Vērtības un kompetences jomas, kas nepieciešamas iekļaujošai izglītībai, ir jāuztver kā sākuma punkts sākotnējās skolotāju izglītības kursa izveidē/plānošanā. Iekļaujošas izglītības sistēmiskas pieejas princips ir jāizmanto gan sākotnējā skolotāju izglītībā, gan skolas mācību programmās.

8 - Vērtību un kompetences jomu, kas nepieciešamas iekļaujošai izglītībai, integrēšanu sākotnējā skolotāju izglītībā ir jādiskutē plašā ieinteresēto pušu lokā, ņemot vērā valsts situācijas un kontekstus. Izmantojot šādu dialogu, kompetences jomas var kļūt par potenciālu mehānismu, lai mazinātu atšķirības, kas eksistē starp klases skolotājiem un citām izglītībā ieinteresētajām pusēm.

Profils izmantošana

Projektā „Skolotāju izglītības iekļaušanai” tika skaidri nolemts, ka sākotnējās skolotāju izglītības mērķus ir:

- Attīstīt jauno skolotāju spēju būt iekļaujošākiem savā praktiskajā darbā;

- Sagatavot jaunus skolotājus tā, lai viņi būtu efektīvi mācīšanas procesā un lai viņi ir eksperti mācību priekšmeta saturā.

„Iekļaujošu skolotāju profils” tika izstrādāts, lai atbalstītu šo mērķi visām sākotnējās skolotāju izglītības programmām. Visas pamatvērtības un kompetences jomas ir transversālas – tās neakcentē ne sektoru, ne mācību priekšmetu. Tāpat pamatvērtības un kompetences jomas neattiecas uz kādu konkrētu programmas īstenošanas metodi.

„Iekļaujoša skolotāja profils” galvenokārt tika izstrādāts kā palīgmateriāls sākotnējās skolotāju izglītības programmu visiem skolotājiem izstrādāšanai un īstenošanai. Tas nav scenārijs sākotnējās skolotāju izglītības saturam, bet drīzāk gan to būtu jāuztver kā stimulumateriālu atbilstoša satura, plānošanas metožu identificēšanai un vēlamā sākotnējās skolotāju izglītības mācību rezultātu noteikšanai.

Šādu Profila izmantošanu pārrunāja un par to vienojās projekta „Skolotāju izglītības iekļaušanai” eksperti. Tomēr diskusijas, kurās piedalījās citas projekta aktivitātēs iesaistītās ieinteresētās puses, atklāja, ka iespējams Profilu var izmantot arī citiem nolūkiem. Ierosinājumi, kas tika izteikti projekta diskusijās, Profila papildu izmantošanai ietver:

- skolotāju izglītības programmu studentiem Profils var būt pašrefleksijas instruments. Īpaši tas var kalpot kā iesākums personīgās atstumšanas pieredzes pārvarēšanai skolās, akcentējot svarīgākās attieksmes, zināšanu jomas un prasmes, kas studentiem nepieciešamas kritiskai refleksijai, kas liktu apšaubīt stereotipus, kas viņiem varētu būt;
- skolotāju izglītotāji var izmantot Profilu kā diskusiju instrumentu, veidojot vai pārveidojot uzskatus par izglītojamiem un iekļaujošu izglītību kā mācību procesa pieeju visiem izglītojamiem. Profils var kalpot kā palīgs skolotāju izglītotāju darbā ar studentiem, kuriem ir daudzveidīgas vajadzības;
- praktizējoši skolotāji var izmantot Profilu kā palīgu, lai noteiktu personīgās prioritātes nepārtrauktai profesionālai pilnveidei;
- skolu vadība Profilu var uzskatīt par palīgu jauno skolotāju ievadīšanai profesijā un ilgtermiņā nepārtrauktai profesionālai pilnveidei, kas ir saistīta ar visas skolas attīstības procesiem;
- izglītības sistēmas darba devējiem Profils var nodrošināt vadlīnijas skolotāju pieņemšanai darbā, to speciālistu atpazīšanai, kuri ir atbilstoši sagatavoti darbam skolās. Profils iespējams var izgaismot prioritātes citu speciālistu, kuri strādā skolās (piemēram, izglītības psihologi un konsultanti), sākotnējai un ilgtermiņa profesionālai pilnveidei.

Pēdējais ierosinājums atspoguļo jautājumu, kuru atkārtoti izteica projektā iesaistītās ieinteresētās puses – pamatvērtības, kuras ieteiktas Profilā ir svarīgas ne tikai visiem skolotājiem, bet tās ir būtiskas arī skolu vadības, skolotāju izglītotāju, citu izglītības speciālistu un lēmumu pieņēmēju darbam.

Faktori, kas atbalsta Profila ieviešanu

Projekta aktivitāšu trīs gados tika identificēti un pārrunāti daudzi skolotāju izglītības iekļaušanai īstenošanas šķēršļi. Tomēr, aplūkojot dalībvalstīs notiekošo, ir skaidri redzams, ka eksistē inovatīvas pieejas, kas nodrošina risinājumus iespējamo barjeru likvidēšanai. Šādas inovatīvas prakses izskatīšanas rezultātā, kā arī izmantojot specifisku diskusiju rezultātus par „Iekļaujošu skolotāju profilu”, tika identificēti vairāki galvenie faktori, kas atbalsta tā ieviešanu. Šie faktori ne tikai atspoguļo iespējamo Profila izmantošanu sākotnējās skolotāju izglītības programmās, bet parāda arī plašākus jautājumus, kas attiecas uz izglītības politiku, skolu praksi un skolotāju izglītību.

Nākamajās nodaļās šie faktori ir tieši sasaistīti ar astoņām rekomendāciju jomām sākotnējai skolotāju izglītībai, kas atspoguļotas projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” noslēguma ziņojumā (papildu informācijai, lūdzu, skatīt <http://www.european-agency.org/publications/ereports/te4i-challenges-and-opportunities/te4i-challenges-and-opportunities>).

Projekta rekomendācijas skaidri parāda, kādas ir prioritātes turpmākajai attīstībai sākotnējā skolotāju izglītībā Eiropas valstīs. Projektā iesaistīto ieinteresēto pušu identificētos faktoros, kas ir būtiski, lai atbalstītu Profila ieviešanu, var uzskatīt arī par faktoriem, kas attiecas uz galvenajām projekta noslēguma ziņojumā izstrādātajām rekomendācijām.

1. Faktori, kas attiecas uz skolotāju izglītību

1.1 sākotnējo skolotāju izglītību ieguvušo skolotāju pieņemšana darbā

- skolotāju izglītības programmu studentu daudzveidības novērtēšanai ir jābūt pamatvērtībai, kas tiek atspoguļota skolotāju izglītības iestāžu politikā un praksē;
- ir jāņem vērā acīmredzamā sākotnējās skolotāju izglītības studentu izcelsmes homogenitāte. Ja vēlas risināt jautājumus, kas skar studentu daudzveidību, ir rūpīgi jāizvērtē sākotnējās skolotāju izglītības uzņemšanas noteikumi un darbā pieņemšanas stratēģijas. Ir jāizstrādā elastīgi mācību procesa nodrošināšanas veidi, kuru mērķis ir piesaistīt studentus ar dažādu izcelsmi, kuriem ir daudzveidīga kultūras un sociālā pieredze. Tas īpaši attiecas uz mācību procesa veidiem, kas atbalsta studentu ar funkcionāliem traucējumiem piesaistīšanu (kā tas aprakstīts Apvienoto Nāciju Organizācija/ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām, 2006).

1.2 Sākotnējās skolotāju izglītības programmas

- Sākotnējās skolotāju izglītības galvenais mērķis ir palīdzēt skolotāju izglītības programmu studentiem veidot savu personīgo pedagoģisko teoriju, kam pamatā ir kritiskā domāšana un analītiskās prasmes, kas ir saskaņā ar kompetencēs atspoguļotajām zināšanām, prasmēm un vērtībām. Studentiem ir arī jāveido izpratne par skolotāja daudzpusīgo lomu attiecībā uz skolu kā kolektīvu, kas mācās.
- Kultūras normas un vērtības, kuras studenti ienes sākotnējā skolotāju izglītībā, ir jāaplūko kā nepieciešamais sākums zināšanu un prasmju apgūšanai. Sākotnējai skolotāju izglītībai ir jābalstās uz studentu iepriekš iegūto pieredzi par iekļaušanu un, kur tas nepieciešams, ir jālauž personīgās segregētas izglītības pieredzes cikls. Ir nepieciešamas aktivitātes, kas apšaubā visa veida stereotipus un attīsta iejūtību, kam pamatā ir dziļa izpratne par daudzveidības jautājumiem un spēja šo izpratni pārvērst darbībā.
- Studentiem ir nepieciešama nepastarpināta pieredze darbā ar izglītojamiem ar dažādām vajadzībām un ar skolotājiem, kuri prasmīgi strādā iekļaujošā vidē. Studentiem ir jāredz teorija praksē, apgūstot profesionālo pilnveidi skolās, un viņiem ir jābūt iespējai iziet praksi iekļaujošā vidē.
- Sākotnējā skolotāju izglītībā ir jāatspoguļo viedoklis par atteikšanos no skolas mācību programmas, kurai pamatā ir mācību priekšmeti, un pāreju uz integrētu mācīšanas un mācīšanās pieeju. Sākotnējās skolotāju izglītības mācību programma ir jābalsta uz iekļaujošas prakses modeļa iekļaušanu visās satura jomās un visos mācību priekšmetos. Šādi mācību programmai nepieciešams:
 - Noteikts speciālistu ieguldījums, ņemot vērā specifiskas indivīdu un grupu, kurus iespējams izstumt no vispārējās izglītības, mācīšanās vajadzības;

- Izaicinājums studentiem, ļaujot viņiem pieredzēt šķēršļus mācību procesā, kā arī veiksmi, risinot problēmas reālās dzīves situācijās.

- Sākotnējā skolotāju izglītībā ir jāizvirza mērķis „vērtības darbībā”, kur pamatvērtības un kompetences jomas studenti demonstrē dažādos studiju aspektos un mācību praksē. Pamatā pamatvērtību un kompetences jomu vērtēšana ir mācību procesa vērtēšana sākotnējā skolotāju izglītībā. Attieksmēm, zināšanām un prasmēm kompetences jomās ir jāparādās dažādos veidos un izmantojot dažādas vērtēšanas metodes, piemēram, pašvērtējumu, kopēju studenta, kursa biedru, mentoru un pasniedzēju vērtējumu, kā arī pierādījumu portfolio.

1.3 Skolotāju izglītotāju darbs

- Pamatvērtības un kompetences jomas, kas aprakstītas „iekļaujošu skolotāju profilā” ir izmantojamas visu sākotnējās skolotāju izglītības skolotāju izglītotāju darbā. Skolotāju izglītotājiem ir jāmodelē pamatvērtības un kompetences jomas savā darbā ar studentiem. Viņiem ir jādemonstrē, kā novērtēt daudzveidību un kā efektīvi atbalstīt studentu mācīšanos, izmantojot dažādas pieejas mācību procesam un vērtēšanai. Viņiem ir arī jāsadarbojas ar darbiniekiem, kas strādā skolās, kā arī ar skolotāju izglītotājiem no citām nozarēm un/vai citiem mācību priekšmetiem.

- Skolotāju izglītotājiem pašiem sevi jāuztver kā izglītojamus mūža garumā. Viņiem ir jābūt aktīviem un savā karjerā jāturpina profesionālo pilnveidi, kas uzlabo viņu kā iekļaujošu skolotāju izglītotāju darbu.

- Lai efektīvi atbalstītu studentus kļūt par iekļaujošiem skolotājiem, visiem skolotāju izglītotājiem ir jāapgūst zināšanas, prasmes un vērtības, kas atspoguļotas kompetencēs, īpaši gadījumos, kad viņiem nav tiešas pieredzes darbā ar izglītojamiem ar dažādām vajadzībām. Ideāli būtu, ja profesionālā pilnveide skolotāju izglītotājiem iekļautu izpratnes paaugstināšanas aktivitātes, kurās galvenā uzmanība būtu pievērsta daudzveidības jautājumiem. Tomēr tiešs darbs un pieredze iekļaujošā izglītībā būtu nepieciešama, lai visi skolotāju izglītotāji varētu efektīvi modelēt pamatvērtības un kompetences jomas, kas iezīmētas Profilā un lai varētu studentiem efektīvi parādīt mācību procesa „ko, kā un kāpēc” izglītojamiem ar daudzveidīgām vajadzībām.

1.4 Sadarbība starp skolām un skolotāju izglītības iestādēm.

- Lai skolotāju izglītības programmu studenti varētu iegūt nepieciešamo praktisko pieredzi skolās, struktūrām un resursiem skolotāju izglītības iestādēs ir jāveicina komandu darbs, kurā iesaistīt skolotāju izglītotāji un speciālisti no dažādām skolām, kā arī no plašākas sabiedrības.

- Ir arī jāpārskata augstākās izglītības iestādēs un skolās strādājošo mentoru/skolotāju, kas ar studentiem prakses vietā modelē iekļaujošu praksi, dažādās lomās. Lai atbalstītu studentus dažādās izglītības vidēs un lai palīdzētu viņiem piedalīties dažādās skolas kolektīva aktivitātēs (ne tikai mācību procesa nodrošināšanā klasē), skolas darbiniekiem ir jāizmanto pieeja, kas izklāstīta „iekļaujošu skolotāju profilā”. Tas nozīmē, ka viņiem pašiem nepieciešama profesionālā pilnveide.

2. Faktori, kas attiecas uz skolotāju un iekļaujošas izglītības politiku

2.1 Sistēmiska pieeja

- Skolotāju loma iekļaujošas izglītības īstenošanā klasē ir ļoti būtiska. Tomēr iekļaujošs skolotājs nav vienīgais, kas nepieciešams, lai veidotu iekļaujošu skolu, un viņa loma ir tikai daļa no plašākas sistēmiskas pieejas. Šāda pieeja akcentē izglītojamo tiesību nodrošināšanu, kā arī atbalsta struktūru un resursu veidošanu, kas veicina minēto tiesību īstenošanu visos izglītības līmeņos.

- Politikas veidotājiem, kas darbojas reģiona un valsts līmenī, ir liela nozīme iekļaujošas izglītības nākotnes redzējuma izklāstā, kas pēc tam tiek iestrādāts saskaņotās skolu un skolotāju izglītības politikas vadlīnijās. Visas skolotāju izglītības un skolu attīstības vadlīnijas ir jāizstrādā, izmantojot uz pierādījumiem balstītu izpēti. Šīm vadlīnijām ir jābūt savstarpēji saskaņotām, lai tās viena otru atbalstītu un lai tām būtu vienoti mērķi.
- Skaidrai redzējumam par augstākās izglītības iestādēm kā organizācijām, kas mācās, ir jābūt iestādes politikas pamatā attiecībā uz sākotnējo skolotāju izglītību. Augsta ranga vadītāju loma šāda redzējuma noformulēšanā, skaidrošanā un pēc tam īstenošanā ir ļoti svarīga. Iestādes politikai ir jāveicina izstrādātas pieejas iekļaujošai izglītībai izmantošanu visās programmās. Iekļaujošai izglītībai ir jābūt transversālai visos mācību priekšmetos un nozarēs un tā rezultātā sākotnējās skolotāju izglītības politikai ir jāņem vērā ietekme attiecībā uz citiem transversālajiem jautājumiem, piemēram, jautājumiem par skolotāju izglītotāju pieņemšanu darbā un viņu profesionālo pilnveidi.
- Strādājošo skolotāju homogenitāte prasa tādu pašu uzmanību kā studentu populācijas homogenitāte. Sākotnējās skolotāju izglītības studentiem ir nepieciešamas personas, kurām līdzināties – skolotāju izglītotājiem un lēmumu pieņēmējiem – kuros atspoguļojas sabiedrības daudzveidība. Augstākās izglītības iestāžu darbā pieņemšanas stratēģijām būtu nepieciešams atspoguļot vietējās sabiedrības daudzveidību.
- Skolotāju izglītotājiem ir nepieciešamas profesionālās pilnveides iespējas – ieskaitot ievadu profesijā, mentoringu un nepārtrauktu profesionālo pilnveidi – kas atbalsta viņu kā iekļaujošu skolotāju izglītotāju darbu, kas modelē pamatvērtības un kompetences jomas, kas iezīmētas Profilā.

2.2 Valodas un terminoloģijas skaidrojums

- Ir nepieciešamas vienotas definīcijas un izpratne par galvenajiem jēdzieniem iekļaujošas izglītības jomā, lai atbalstītu tās īstenošanu. Sadarbību starp dažādām iekļaujošā izglītībā ieinteresētajām pusēm var veicināt, izmantojot vienotus jēdzienus, kas pamato „iekļaujošu skolotāju profilā” ietvertās pamatvērtības un kompetences jomas.
- Iekļaujošu izglītību ir jāuztver kā pieeju visu izglītojamo mācību procesam. Skolotājiem darbā galveno uzmanību jāpievērš tam, kā visi izglītojamie pārvar mācību procesā esošos šķēršļus. Tas nozīmē, ka iekļaušana vairs netiek uztverta kā pieeja, kas attiecas uz izglītojamo mazākumu, kam pamatā ir viņu atšķirību noteikšana vai kategoriju piešķiršana, kas var izraisīt negatīvas sekas mācību procesā.

2.3 Atbalsta skolotājiem nodrošināšanas nepārtrauktība

- Iekļaujošas izglītības īstenošana ir kolektīvs uzdevums, kurā iesaistītas dažādas ieinteresētās puses, kurām katrai ir sava loma un atbildība. Atbalsts, kas nepieciešams skolotājiem, lai viņi varētu pildīt savus uzdevumus, ietver pieeju struktūrām, kas veicina komunikāciju un komandas darbu, kurā strādā dažādi speciālisti (ieskaitot tos, kas strādā augstākās izglītības iestādēs), kā arī nepārtrauktas profesionālas pilnveides iespējas.
- Pamatvērtības un kompetences jomas ir uzskatāmas par vadlīnijām turpmākajā skolotāju izglītībā un profesionālajā pilnveidē. Ievadam profesijā, atbalsta nodrošināšanai uzsākot skolotāja darbu (mentoringam), turpmākai profesionālai pilnveidei, kā arī speciāliem izglītības karjeras izvēles ceļiem ir jābūt saskaņā ar pamatvērtībām, kuras veidotas sākotnējās skolotāju izglītības laikā. Profilā aprakstītās kompetences jomas ir jāaplūko, izmantojot spirālveida mācību pieeju, t.i. pārskatīt tās profesionālās pilnveides procesa laikā arvien dziļākos mācīšanās procesa un sapratnes līmeņos.
- Profilā iezīmētajām pamatvērtībām un kompetences jomām ir jāvada arī profesionālā pilnveide tiem skolotājiem, kuri nav strādājuši iekļaujošā vidē.

- Iekļaujošas izglītības principi, kas ir saistīti ar Profilā atspoguļotajām pamatvērtībām, ir jābūt pamatā skolu vadības profesionālajai pilnveidei. Skolu vadības attieksmes un uzskati attiecībā uz iekļaušanu ir ļoti svarīgi, lai noteiktu kā skolu organizatoriskā kultūra ir saistīta ar pamatvērtībām, kas iezīmētas Profilā.

2.4 Atbildības pasākumi saistībā ar iekļaušanas principiem

- Skolotājiem un skolotāju izglītotājiem ir jāstrādā organizācijās – skolās un skolotāju izglītības iestādēs – kuras ir iestādes, kas mācās. Šādi kolektīvi novērtēs viņus kā profesionāļus un atbalstīs viņu darbu ar skaidra redzējuma un kopējas kultūras palīdzību, kas veicina iekļaujošu izglītību visos līmeņos.

- Visiem skolu un skolotāju izglītības iestāžu attīstības procesiem ir jāizvērtē iestādes politika un prakse attiecībā uz iekļaušanu. Izmantojot caurspīdīgus kvalitātes vadības procesus, ir jāatbalsta skolotāju un skolotāju izglītotāju dalību iestādes darba praksēs, kas atbalsta mācību procesa īstenošanas kopējās vērtības iekļaujošā vidē, izvērtēšanā un attīstībā.

- Atbildības izvērtēšanas pasākumiem un procesiem ir jāatpazīst skolotāju un skolotāju izglītotāju darbs ar visiem izglītojamiem. Šiem pasākumiem ir jāņem vērā plašais iespējamo mācību sasniegumu diapazons un tiem nav jāpievērš uzmanība ierobežotām mācību sasniegumu interpretācijām.

Noslēguma komentāri

Faktori, kas atbalsta Profila ieviešanu un kas ir atspoguļoti šajā dokumentā, nav pilnīgi. Tie ir atbilstoši visiem kontekstiem un situācijām un ir nepieciešams sīkāk pētīt Profila ieviešanas ietekmi valstu kontekstos. Tomēr šeit tiek atspoguļots ieteikumu kopums, par kuru diskutējās vienotās projekta ekspertu un ieinteresētās puses.

„Iekļaujošu skolotāja profils” apraksta pamatvērtības un kompetences jomas, kuras, strādājot ar izglītojamiem, jādemonstrē gan skolās strādājošiem skolotājiem, gan tiem, kas viņus sagatavo. Izglītības speciālistiem, skolas kultūrai, kā arī iestādes un izglītības politikas struktūrai, kas visi kopā veicina iekļaušanu, ir jāatbalsta iekļaujoša skolotāja darbs. Sākotnējai skolotāju izglītībai ir skaidri jāatspoguļo šāds modelis un, ideālā variantā, tam ir jāklūst par daļu no karjeras izvēles, izmantojot profesionālās pilnveides iespējas, kas ir centrālais mūžizglītības aspekts.

PROFILA KONCEPTUĀLAIS PAMATS

Projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai” izstrādātais „Iekļaujošu skolotāju profils” atspoguļo pamatvērtības un visiem skolotājiem nepieciešamo kompetenci, lai viņi varētu strādāt iekļaujošā izglītībā. Profila izstrādē tika izmantoti trīs parametri:

1 - Iekļaušana ir galvenokārt principiāla, uz tiesībām balstīta pieeja izglītībai, kuras pamatā ir vairākas galvenās vērtības;

2 - Ir praktiskas un konceptuālas grūtības, ja uzmanība tiek pievērsta atsevišķām skolotāju kompetencēm iekļaujošajā izglītībā un, lai Profilu varētu izmantot dažādās valstīs un dažādas ieinteresētās puses, bija nepieciešama plaša pieeja kompetenču izmantošanas idejai;

3 - Nevar ignorēt politiskās prioritātes un sociālās politikas ietekmi konkrētās valstīs, bet eksistē starptautiska un ES līmeņa politikas ietvars, kuram ir pievienojušās visas dalībvalstis un kas ietekmē iekļaujošo izglītību un skolotāju izglītību.

Katrs no šiem parametriem ir aprakstīts nākamajās nodaļās un tie nodrošina svarīgu konceptuālu pamatu „Iekļaujošu skolotāju profilam”.

Vērtību pieeja iekļaujošai izglītībai

Stratēģijā Eiropa 2020 (http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm) viens no pieciem galvenajiem mērķiem ir saistīts ar izglītību. Šis mērķis skaidri izceļ vērtību nozīmi Eiropas izglītības sistēmās: „Laikposmā līdz 2020.gadam Eiropas sadarbības galvenajam mērķim būtu jābūt atbalstīt izglītības un apmācības sistēmu turpmāku uzlabošanu dalībvalstīs, lai nodrošinātu:

a) visu iedzīvotāju personīgo, sociālo un profesionālo izaugsmi;

b) ilgtspējīgu ekonomisko labklājību un nodarbinātības iespējas, vienlaikus popularizējot demokrātijas vērtības, sociālo kohēziju, pilsonisko aktivitāti un kultūru dialogu.” (Padomes secinājumi, 2009, 3 lp.)

Stratēģiskā sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (ET 2020) nosaka četrus stratēģiskus mērķus izglītībai un apmācībai turpmākajā desmitgadē. Trešais stratēģiskais mērķis akcentē: taisnīguma veicināšanu, sociālo kohēziju un pilsonisko aktivitāti – šis mērķis izceļ vērtību nozīmi: „Izglītībai būtu jāveicina starpkultūru kompetences, demokrātiskās vērtības un pamattiesību un vides respektēšana, kā arī cīņa pret visa veida diskrimināciju, iemācot visiem jauniešiem spēju pozitīvi sadarboties ar saviem vienaudžiem, kam ir dažāda izcelsme.” (4 lp.)

2008.gada ziņojumā par Starptautisko iekļaujošas izglītības konferenci ir teikts, ka: „Iekļaujošas izglītības pamatā ir vairāki jēdzieni un vērtības, attiecībā uz to, kāds sabiedrības tips un kāda ideālā persona jāveido. Ja mēs vēlamies vairāk iekļaujošu sabiedrību, kuras ir daudz mierīgākas un ciena atšķirības, ir svarīgi, ka skolēniem ir iespēja veidot un redzēt šīs vērtības savā izglītībā skolā vai neformālā vidē.” (11 lp.)

Ir redzams, ka domāšana ir attīstījusies, un šaura ideja par iekļaušanu kā traucējumu izpratnes un pārvarēšanas veidu, ir mainījusies, un šobrīd tiek pieņemts, ka iekļaušana skar jautājumus par dzimumu, etnisko piederību, šķiru, sociālo stāvokli, veselību un cilvēka tiesībām, kas ietver universālu iesaistīšanos, pieeju, līdzdalību un sasniegumus. (Ouane, 2008)

Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām (2006) 24.pants uzsver, ka personām ar funkcionāliem traucējumiem ir tiesības uz izglītību. Tālāk tiek teikts: „Dalībvalstis atzīst personu ar invaliditāti tiesības uz izglītību. Lai šīs tiesības varētu bez diskriminācijas un ar

vienlīdzīgām iespējām īstenot, dalībvalstis nodrošina, ka izglītības sistēmā var iekļauties visos līmeņos un visu mūžu gūt izglītību ar mērķi: pilnībā attīstīt cilvēka potenciālu, kā arī pašcieņu un savas vērtības apzināšanos un nostiprināt cieņu pret cilvēktiesībām, pamatbrīvībām un cilvēku dažādību.” (17 lp.)

Tomēr, UNESCO un UNICEF (2007) apgalvo: „Tiesības uz izglītību prasa iesaistīties universālas pieejas nodrošināšanai, ieskaitot visus tos pasākumus, kas nepieciešami, lai sasniegtu visvairāk atstumtos bērnus. Bet nepietiek tikai ar bērnu ieskaitīšanu skolā; tas nesniedz garantijas par izglītības iegūšanu, kura dos iespēju indivīdiem sasniegt viņu ekonomiskos un sociālos mērķus un kurā tie apgūs prasmes, zināšanas, vērtības un attieksmes, kas veido atbildīgus un aktīvus pilsoņus.” (27 lp.)

Iekļaujošā izglītībā, kas balstīta uz tiesībām, ir jānodrošina holistiska pieeja visiem izglītojamiem un tam nepieciešami skolotāji, kuri ir vairāk kā tikai satura pasniedzēji. UNESCO (2008) apgalvo, ka: „Izmantojot uz tiesībām balstītu pieeju izglītībai, lai attīstītu iekļaušanu, būs nepieciešamas visaptverošas skolas sistēmas reformas, ieskaitot konstitucionālo garantiju un politikas, mācību programmu, skolotāju apmācības sistēmas, materiālu, mācību vides, metodikas, resursu piešķiršanas u.c. izmaiņas. Pirmkārt, būs nepieciešamas izmaiņas cilvēku attieksmē visā sistēmā, lai pieņemtu dažādību un atšķirības un lai uztvertu tās kā iespēju, nevis kā problēmu.” (29 lp.)

Iekļaujoša izglītība ir visaptverošs jēdziens, kas ietekmē dažādas politikas un īstenošanas pieejas obligātajā, augstākajā un skolotāju izglītībā. Iekļaujošas izglītības mērķi tiek sasniegti vidē un sistēmās, kuras vērtē visus vienlīdzīgi un saskata skolas kā sabiedrības resursus. Iekļaujoša izglītība attiecas uz visiem izglītojamiem un tās mērķis ir indivīda jēgpilnas līdzdalības palielināšana mācību procesā un izslēgšanas no izglītības un plašākas sabiedrības mazināšana.

Kopumā iekļaujošā izglītība ir galvenokārt principiāla, uz tiesībām balstīta pieeja, kuras pamatā ir vairākas svarīgas vērtības: taisnīgums, līdzdalība, kolektīvu veidošana un uzturēšana un cieņa pret dažādību. Vērtības, kuras piemīt skolotājam, ir galvenās viņu rīcības noteicējas. *Pasaules ziņojums par traucējumiem* (2011) iesaka, ka: „Atbilstoša vispārējās izglītības skolotāju sagatavošana ir svarīga, lai viņi būtu pārliecināti par sevi un kompetenti, mācot bērnus ar dažādām vajadzībām.” (222 lp.). Ziņojums skaidri uzsver, ka šai apmācībai nepieciešams galveno uzmanību pievērst attieksmēm un vērtībām, un ne tikai zināšanām un prasmēm.

2011.gada ziņojums par kolēģu savstarpējo mācīšanos skolotāju profesionālajā pilnveidē (2011), nosaka, ka „ne katrs mācīšanas aspekts var būt pilnībā aprakstīts vai definēts; tādi aspekti, kā skolotāju profesionālās vērtības, raksturs un attieksmes, var būt tik pat svarīgi, kā aspekti, kas ir izmērāmi un saskaitāmi.” (7 lp.) Ziņojums nosaka, ka Eiropas valstīs: „Skolotāju kompetences bieži ietver: zināšanas, prasmes un vērtības.” (10 lp.)

Tādēļ tika nolemts, ka sākums skolotāju kompetenču izpētē, būs pamatvērtības. Projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai” identificētās četras pamatvērtības, kuras attiecināmas uz visu izglītojamo mācīšanu un mācīšanos – izglītojamo daudzveidības novērtēšana, atbalsta sniegšana visiem izglītojamiem, darbs kopā ar citiem un personīgā profesionālā pilnveide – ir pamats visiem skolotājiem iegūt zināšanas, veidot izpratni un izmantot prasmes, kas nepieciešamas darbam iekļaujošajā izglītībā.

Projektā tiek uzsvērts, ka šīs pamatvērtības:

- Ir principi, kurus var novērot skolotāju darbībā;
- Ir „ar teoriju bagātinātas praktiskās zināšanas”, kas tiek iegūtas mācīšanās iespēju, kas tiek piedāvātas skolotāju izglītībasursos, rezultātā.

Kompetences jomas kā izvēlētā pieeja

Pamatvērtības, kuras identificētas kā būtiskas visiem skolotājiem, kuri strādā iekļaujošā izglītībā, tika izmantotas kā pamats galveno kompetenču, kuras nepieciešamas visiem skolotājiem darbam iekļaujošajā izglītībā, noteikšanai. Aģentūras dalībvalstu pārstāvji prasīja un šī prasība tika atbalstīta valstu un starptautiskā līmenī, lai projekts galveno uzmanību pievērš skolotāju kompetencēm.

Starptautiskā līmenī 2005.gada OECD ziņojums *Mācīšanai ir nozīme* nosaka: virkni personiskās kompetences, kurām ir nozīme mācīšanas kvalitātes un efektivitātes nodrošināšanā (100 lp.). Potenciālās kompetences identificē uzmanības pievēršanu zināšanām mācību priekšmetā un virkni transversālām prasmes (piemēram, komunikācijas, pašmenedžmenta, organizatoriskās un problēmu risināšanas prasmes).

Lielākā daļa projekta dalībvalstu kompetences, kas nepieciešamas skolotājiem, aplūko augstākās izglītības iestādes vai valsts politikas līmenī. Sākotnējā skolotāju izglītībā izmantoto kompetenču apkopojums ir prezentēts 1.pielikumā. (Šī informācija ir apkopota no projekta valstu ziņojumiem un ir pieejama: <http://www.european-agency.org/agency-projects/teacher-education-for-inclusion/country-info>)

Tomēr, ir jāatdzīst, ka kopumā izpratne par kompetencēm un/vai to izmantošanu sākotnējā skolotāju izglītībā ievērojami atšķiras dažādās valstīs. Projektā dažādas valstis ne tikai identificēja atšķirīgas būtiskās skolotāju kompetences, bet arī atšķirīgi interpretēja terminu „kompetences”.

Projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” noslēguma ziņojumā tiek uzsvērts, ka: *termini „kompetence” un „standarti” nav savstarpēji aizstājami* un projekta diskusiju rezultātā tika pieņemta sekojoša definīcija izmantošanai projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” ietvaros:

Standarti galvenokārt attiecas uz pasākumu kopumu, pēc kuriem var novērtēt skolotāju izglītības programmu studentus/skolotājus/skolotāju izglītības kursus – tas ir summatīvs rezultāts studiju programmas beigās.

Kompetences sākotnējās skolotāju izglītības programmas studentiem un skolotājiem veidojas laika gaitā, demonstrējot meistarības izaugsmi dažādās vidēs un situācijās. Kompetences veido pamatu gan sākotnējai skolotāju izglītībai, gan tālākai profesionālajai pilnveidei. (Projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” noslēguma ziņojums, 2011, 46 lp.)

Projekta debašu laikā visi valstu eksperti vienojās, ka ir praktiski un konceptuāli grūti koncentrēt uzmanību uz „izolētām mācīšanas kompetencēm”, un uzsvēra, ka ir nepieciešamību uzmanīties no:

- Dalībvalstīs jau padarītā darba specifisku kompetenču specifiskiem kontekstiem identificēšanas un uzskaites atkārtošanas;
- Pārāk vienkāršota skolotāju kompetenču profila, kas varētu tikt interpretēts kā mehāniskas, izveides;
- Ar likumu noteikta instrumenta, kas nevar tikt uzskatīts un lietots kā pamats turpmākam valsts līmeņa darbam šajā jomā, ieteikšanas.

Līdz ar to, „iekļaujošu skolotāju profilā” izstrādātajam un izmantotajam modelim pamatā ir priekšstats par daudzpusīgām „kompetences jomām”.

Šajā Profilā izceltās kompetences jomas, kuras savienotas ar iekļaujošas izglītības pamatvērtībām, katra sastāv no trīs elementiem:

- Attieksmēm un uzskatiem;

- Zināšanās un izpratnes;
- Prasmēm un spējām.

Noteikta *attieksme* vai uzskats prasa noteiktas *zināšanas* vai izpratnes līmeni un tad *prasmes*, lai izmantotu šīs zināšanas praktiskās situācijās. Katrai identificētai kompetences jomai ir prezentētas svarīgās attieksmes, zināšanas un prasmes.

Šī pieeja balstās uz Raiena (Ryan, 2009) darbu, kurš apraksta attieksmi kā „daudzdimensionālu rakstura īpašību”, bet īpaši nozīmīgs ir Šulmana (Shulman, 2007) darbs, kurš profesionālo mācīšanos salīdzina ar mācekļa laikā iegūto pieredzi galvai (zināšanas), rokām (prasmes vai darbība) un sirdij (attieksmes un pārliecība).

Ir ļoti svarīgi, ka izvēlētā pieeja ir saskaņā ar skolas vecuma izglītojamo, kuri piedalījās 2011.gada valstu mācību braucienos pasākumos, viedokļiem. Jauniešiem tika jautāts viņu viedoklis par to, „kas ir labs skolotājs” un „ko labi skolotāji reāli dara, lai palīdzētu tev mācīties?”

Viņu atbildes parādīja viņu izpratni par globālu mācīšanas spēju nozīmi. Viņu atbildes ietvēra tādas frāzes, kā labi skolotāji ir „laipni” un viņiem ir „humora izjūta”; viņi „labi izskaidro lietas” un „organizē daudz aktivitāšu”, kā arī viņi „ļauj mums strādāt grupās”. Viņi „sniedz mums atgriezenisko saikni”, bet pats galvenais, skolotāji „padara mācīšanos jautru un interesantu!”

Vienā līmenī šie liekas ļoti vienkāršoti viedokļi, bet tie parāda spēcīgu un sarežģītu domu visiem, kas ir iesaistīti skolotāju izglītībā iekļaušanai – mācīšanu nevar sadalīt pierādāmu prasmju sarakstā vai zināšanās, kuras var vienkārši novērtēt ar summējošiem eksāmeniem.

Profilā prezentētās kompetences jomas aptver visus skolotāja darba aspektus, kas tiek apskatīti valstu darbā, kas akcentē kompetences – mācīšanu, sadarbību ar citiem, skolas un sistēmas līmeņa kompetences. Tomēr, šo kompetences jomu atspoguļošana ir balstīta uz četrām iekļaujošās izglītības pamatvērtībām, kur visas kompetences jomas ir savstarpēji saistītas un savstarpēji atkarīgas.

Saiknes ar Eiropas politikas prioritātēm skolas un skolotāju izglītībā

„Iekļaujošu skolotāju profils” ir cieši saistīts ar trīs Eiropas politikas iniciatīvas jomām: pirmkārt, ar galvenajām kompetencēm mūžizglītībā; otrkārt, ar kompetenču pieejām augstākajā izglītībā; ceturtkārt, ar skolotāju izglītības politikas uzlabošanu.

Galvenās visiem pilsoņiem nepieciešamās kompetences mūžizglītības kontekstā ir aprakstītas 2006.gada 18.decembra Eiropas Parlamenta un Padomes rekomendācijās. Minētajā dokumentā ir identificētas astoņas pamatprasmes:

1. saziņa dzimtajā valodā;
2. saziņa svešvalodā;
3. matemātikas prasmes un pamatprasmes dabaszinībās un tehnoloģijās;
4. digitālā prasme;
5. mācīšanās mācīties;
6. sociālās un pilsoniskās prasmes;
7. pašiniciatīva un uzņēmējdarbība; un
8. kultūras izpratne un izpausme.

Šo astoņu pamatprasmju nozīme ir izcelta Stratēģiskās sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā trešajā stratēģiskajā mērķī, kas nosaka, ka: „Izglītības un apmācības politikai būtu jārada iespēja visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no viņu personīgajiem, sociālajiem un ekonomiskajiem apstākļiem, dzīves laikā iegūt, atjaunināt un pilnveidot ar darbu saistītas prasmes un pamatiemaņas, kas vajadzīgas viņu nodarbinātības iespējām, un veicināt turpmāku mācīšanos, pilsonisko aktivitāti un kultūru dialogu.” (4 lp.)

Pamatprasmju apgūšana skolas izglītības laikā ir cieši saistīta ar uz kompetencēm balstītas pieejas izmantošanu augstākajā izglītībā. 2003.gada Boloņas procesa darba gaitā izstrādātajā Kopējās kvalitātes iniciatīvas grupas ziņojumā tika atbalstīta ne tikai pieeja, kas balstīta uz rezultātu augstākajā izglītībā, bet tika arī ieteikta pieeja, kuras pamatā ir kompetenču apguve, kurā izglītojamie: „... var izmantot savas zināšanas un izpratni tādā veidā, kas parāda profesionālu pieeju darbam vai profesijai, un iegūt kompetences, kuras tipiski tiek demonstrētas, izsakot un uzturot argumentus un risinot problēmas apgūstamajā nozarē.” (33 lp.)

To atbalsta Bergan un Damian (2010), kuri Eiropas Padomes ziņojumā izsaka argumentu, ka izglītojamo kompetences attīstīšanai ir jābūt daļai no augstākās izglītības misijas – attīstot kompetences atbilstoši tam, kas tiek uzskatīts par augstākās izglītības uzdevumu. Viņi uzsver, ka „kompetenču saplūšana” akcentē vajadzību izglītēt personu kopumā; izglītībai ir jāattiecas uz zināšanu un prasmju apgūšanu, kā arī uz vērtību un attieksmju apgūšanu.

Skolotāju izglītībā ir virkne jautājumu, kuriem jāpievērš uzmanība: skolotāju izglītības studiju programmu studenti ir jāizglīto, izmantojot pieeju, kuras pamatā ir kompetences, jo iespējams tā padarīs efektīvāku sākotnējo skolotāju izglītību un sagatavos viņus, veidot uz kompetenci balstītu mācību procesu visiem izglītojamiem klasēs, kurās viņi strādās. Projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” noslēguma ziņojumā (2011) ir teikts, ka: „Jaunajiem skolotājiem jāsaprot mācīšanas un mācīšanās sarežģītība un daudzie faktori, kas viņus var ietekmēt. Viņiem jāsaprot, ka visi izglītojamie aktīvi jāiesaista mācību procesā, nevis jāļauj viņiem būt pasīviem stingri noteikta mācību programmas satura patērētājiem.” (68 lp.)

Trīs nesen publicētie ES Padomes secinājumi – 2007., 2008. un 2009.gadā – ir noteikuši prioritātes, lai pilnveidotu skolotāju izglītību, kā tās definējuši dalībvalstu izglītības ministri. Šīs prioritātes ir apkopotas dokumentā *Skolotāju kvalitātes uzlabošana: Eiropas Savienības politikas darba kārtība*, kuru 2010.gadā sagatavoja Pols Holdsvors (Paul Holdsworth) no Eiropas Komisijas Izglītība un kultūras ģenerāldirektorāta, dalībai projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” debatēs. Viss dokuments ir atspoguļots otrajā pielikumā.

10 prioritāras politikas jomas ir identificētas šajos trīs ES Padomes secinājumos:

1. Veicināt profesionālās vērtības un attieksmes;
2. Uzlabot skolotāju kompetences;
3. Nodrošināt efektīvu darbinieku izvēli un pieņemšanu darbā, lai veicinātu izglītības kvalitāti;
4. Uzlabot sākotnējās skolotāju izglītības kvalitāti;
5. Ieviest programmu „Ievads profesijā” visiem jaunajiem skolotājiem;
6. Nodrošināt mentoringa atbalstu visiem skolotājiem;
7. Uzlabot nepārtrauktās profesionālās pilnveides kvalitāti un kvantitāti;
8. Pilnveidot skolas vadību;

9. Nodrošināt skolotāju izglītotāju kvalitāti;

10. Uzlabot skolotāju izglītības sistēmas.

Šis dokuments tika apspriests ar visiem projekta ekspertiem saistībā ar ieteikto Profilu 2010.gadā notikušajos mācību braucienos dažādās valstīs. Šajās diskusijās secināja, ka Profils var būt saistīts ar ES politikas prioritātēm sākotnējās skolotāju izglītības kvalitātes uzlabošanā, profesionālo vērtību un attieksmju veicināšanā un skolotāju kompetences uzlabošanā. Tomēr, jāmin trīs papildu lietas:

- „Iekļaujošu skolotāju profilā” akcentētās iekļaujošās izglītības pamatvērtības ir pamatā visām minētajām politikas prioritātēm;
- „Iekļaujošu skolotāju profilā” akcentētās kompetences jomas ir saistītas ar visām minētajām politikas prioritātēm tādā vai citādā veidā un nav vērojamas nekādas pretrunas;
- „Iekļaujošu skolotāju profils” identificē citas prioritātes, kuras nepieciešams uzskaitīt Eiropas skolotāju izglītības politikas iniciatīvas līmenī – svarīgākās no tām – iekļaujoša izglītība kā cilvēktiesību jautājums un iekļaujoša izglītība kā pieeja visu izglītojamo atbalsta nodrošināšanai.

Argumentu, ka „Iekļaujošu skolotāju profilā” aprakstītās pamatvērtības un kompetences jomas, ir ieguvums visiem izglītojamiem, nevis tikai tiem, kuriem ir risks tikt atstumtiem, atbalsta ES Padomes secinājumi par Izglītības un apmācības sociālo dimensiju (2010): „Visi skolēni gūst labumu no tādu nosacījumu izveidošanas, kas nepieciešami veiksmīgai to audzēkņu iekļaušanai, kuriem ir speciālās vajadzības. Daži no veidiem, kā paaugstināt vispārējo kvalitātes līmeni, ir pastiprināti izmantot personalizētas pieejas, tostarp individuālus mācību plānus un izvērtējumus, lai atbalstītu mācību procesu, sniegt skolotājiem prasmes darboties daudzveidīgā vidē un gūt no tā labumu, veicināt uz sadarbību balstītu mācīšanu un mācīšanos, kā arī paplašināt piekļuves un līdzdalības iespējas.” (5 lp.)

PROFILA IZSTRĀDES METODIKA

Trīs gadu periodā projekta aktivitātēs tika pabeigti vairāki uzdevumi saistībā ar Profila dokumenta izstrādi. Šīs galvenās aktivitātes ir pilnībā aprakstītas šajā nodaļā, lai:

- Precīzi dokumentētu Profila struktūras un satura izstrādes soļus;
- Apstiprinātu projekta ekspertu, 14 valstu mācību braucienu organizēšanā iesaistīto komandu un vairāk kā 400 ieinteresēto pušu pārstāvju nenovērtējamo ieguldījumu Profila, kas prezentēts šajā dokumentā, sagatavošanā.

Tādēļ, šī nodaļa sniedz aprakstošu informāciju par Profila izstrādes procesu.

2009.gada beigās Aģentūras darbinieku grupa izstrādāja sākotnējo dokumentu variantu, lai stimulētu diskusijas ar valstu projekta ekspertiem. Dokuments iezīmēja vairākas galvenās nostādnes un idejas par skolotāju kompetencēm iekļaujošai sākotnējai skolotāju izglītībai un tam pamatā bija atbilstošu pētījumu apkopojums un informācija par politikas pamatnostādnēm, kā arī projekta konsultatīvās grupas ieguldījums.

Virkne mācību braucienu tika paredzēti 2010.un 2011.gadā. Visas dalībvalstis tika uzaicinātas iesniegt pieteikumus uzņemt mācību braucienus, kuros tiktu pārrunātas galvenās projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” tēmas. Valstu piedāvājumus izskatīja projekta konsultatīvā grupa un projekta darbinieku komanda. Mācību braucieni tika ielānoti atbilstoši noteiktiem kritērijiem. Šie kritēriji ietvēra piedāvātās tēmas būtiskumu, iespējas pētīt dažādas pieejas sākotnējai skolotāju izglītībai un sabalansētu ģeogrāfisku valstu pārstāvniecību.

Piecu valstu mācību braucienu laikā, kuri notika 2010.gada pavasarī, tika apspriests Profila dokumenta projekts, kā arī tika diskutēts par specifiskiem jautājumiem, kas attiecās uz pieejām, kurām pamatā ir kompetences, un kurus mācību brauciena organizētāji uzskatīja par būtiskiem. Mācību braucieni un to galvenās tēmas bija:

Belfāsta, Lielbritānija (Ziemeļīrija): iepazīties ar Ziemeļīrijas skolotāju kompetencēm, lai sagatavotu iekļaujošus praktiskus, un to plašākas potenciālas ietekmes izskatīšana attiecībā uz vispārīzglītojošās izglītības sistēmu, kurā skolotājiem šīs kompetences vislabākajā veidā jālieto/jāīsteno.

Porto, Portugāle: izpētīt, kā kompetenču profils var palīdzēt atbalstīt attieksmju un vērtību, kā arī iekļaujošai izglītībai nepieciešamo zināšanu un prasmju, veidošanu.

Egera, Ungārija: aplūkot satura jomas, kas nepieciešamas kompetenču profilā, kā arī īpaši pievērst uzmanību kāds sākotnējās izglītības veids ir nepieciešams, lai apgūtu zināšanas un prasmes šādā profilā.

Borāns, Zviedrija: iepazīties ar to, kā visiem skolotāju izglītotājiem ir jānodrošina to, ka studenti ir sagatavoti būt iekļaujoši skolotāji; īpaši, kā skolotāju izglītotāji var strādāt iekļaujošos veidos un modelēt iekļaujošu praksi saviem studentiem.

Utrehta, Nīderlande: iepazīties ar to, kā kompetenču profili iederas iekļaujošās izglītības attīstības politikas iniciatīvā. Īpaši, izpētīt, kādas skolotāju izglītības un iekļaujošās izglītības politikas pamatnostādnes ir nepieciešamas šāda profila ieviešanai.

Informācija par visiem 2010.gada mācību braucieniem ir pieejama: <http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion>

Visos piecos mācību braucienos notika šādas aktivitātes:

- Organizatoru valsts komandas prezentācijas par izvēlēto tēmu/aspektu, kā arī savas valsts labās prakses piemēriem;

- Katra projekta eksperta īsa prezentācija par mācību brauciena jautājumu no savas valsts perspektīvas;
- Projekta ekspertu un valsts ieinteresēto pušu interaktīvas diskusijas;
- Slēgtas projektu ekspertu diskusiju sesijas, lai noteiktu svarīgākos uzdevumus profila dokumentu izstrādei.

Kopā ar valstu projekta ekspertiem vairāk kā 100 izglītības speciālisti – tajā skaitā politikas veidotāji, skolotāju izglītotāji, studenti, skolu darbinieki, atbalsta speciālisti un sabiedrības grupu pārstāvji – piedalījās piecu mācību braucienu aktivitātēs.

Piecos mācību braucienos atklājās ne tikai svarīgas pārdomas par Profila dokumenta nepieciešamo saturu, bet parādījās arī būtiskas idejas, kurās uzmanība tika pievērsta:

- Faktam, ka kompetences nevar uzskatīt par punktiem sarakstā, kuriem „jāiziet cauri”;
- Pamatvērtību un attieksmju svarīgajai lomai izglītībā kopumā un, īpaši, iekļaujošā izglītībā, kas ir jāskaidro sākotnējā skolotāju izglītībā.

Pamatojoties uz 2010.gada mācību braucienu rezultātiem projekta konferencē Cīrihē 2010.gada rudenī, tika prezentēts apspriešanai pārskatīts un paplašināts dokuments. Šis pārskatītais dokuments bija ievērojami atšķirīgs no iepriekšējā dokumenta divos veidos. Pirmkārt, tika piedāvāta ideja par to, ka Profila saturam jāakcentē pamatvērtības visu skolotāju darbā (tajā laikā tika piedāvātas trīs pamatvērtības). Otrkārt, tika ieteikts nevis prezentēt atsevišķas kompetences, bet piedāvāt *kompetences jomas*, kas ietvert trīs elementus – attieksmes, zināšanas un prasmes.

Šos ieteikumus apstiprināja visi projekta eksperti un, izmantojot viņu detalizētās atsauksmes par specifisko dokumenta saturu, tika pārstrādāts Profila pirmreizējais variants. Tas atspoguļoja četru pamatvērtību struktūru un vairākas specifiskas kompetences jomas, kas pamato katru vērtību.

Šis dokumenta variants bija pamatā virknei „izvērtēšanas” aktivitāšu, kas notika deviņu mācību braucienu laikā 2011.gadā. Projekta aktivitātēs izvērtēšana tika attiecināta uz ieinteresēto pušu vienošanos par ieteikto vērtību un kompetences jomu struktūru, kā arī uz specifisko Profila dokumenta saturu.

Mācību braucieni notika martā *Nikozijā (Kipra)*, *Valletā (Malta)* un *Stavangerā (Norvēģija)*; aprīlī *Rīgā (Latvija)* un *Rovaniemi (Somija)*; un 2011.gada maijā *Londonā (Lielbritānija, Anglija)*, *Pontevedrē (Spānija)*, *Esbjergā (Dānija)* un *Lincā (Austrija)*.

Informācija par 2011.gada mācību braucieniem ir pieejama: <http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion/country-study-visits>

Sagatavojot mācību braucienus, pirms braucieniem visi dalībnieki (ieskaitot valstu ieinteresētās puses) tika nodrošināti ar Profila projekta dokumenta kopijām – vai nu pilnā vai kopsavilkuma formātā. Papildus visiem projekta ekspertiem tika lūgts prezentēt savas valsts skatījumu par kompetences pieeju, lai noteiktu, cik lielā mērā šādas pieejas ir atspoguļotas sākotnējās skolotāju izglītības mācību programmā un lai akcentētu specifiskus jautājumus, kuri bija atbilstoši diskusijai par Profila dokumentu.

Tā kā galvenais 2011.gada mācību braucienus mērķis bija apkopot atgriezenisko saikni par saturu un potenciālo „iekļaujošu skolotāju profila” lietderību no daudzām skolotāju izglītībā ieinteresētajām pusēm, katrā valstī mācību braucienus organizētāju komandas piedāvāja virkni aktivitāšu, kurās tika iesaistīti pārstāvji no dažādām ieinteresētajām pusēm. Šīs aktivitātes iekļāva: skolu apmeklējumus un stundu vērošanu; skolotāju izglītības iestāžu apmeklējumus un sākotnējās skolotāja izglītības nodarbību vērošanu, kā arī prezentācijas par valstu politiku un sākotnējās skolotāju izglītības praksi.

Svarīgākais, ka visos mācību braucienos notika daudzas dažādas diskusiju aktivitātes par Profila saturu un tā potenciālo lietderību, kurās piedalījās projekta eksperti un valstu sākotnējā skolotāju izglītības ieinteresētajās personas. Šīs diskusijas bija ļoti interaktīvas un ieguva fokusa grupu formu, kurās ieinteresētās personas tika iedrošinātas iesniegt savas atsauksmes un kurās projekta eksperti un Aģentūras darbinieku komanda darbojās kā šo atsauksmju pierakstītāji.

Šīs diskusijas norisinājās gan kā mazu grupu sarunas, gan kā plašas debates, kurās piedalījās vairāk kā 50 ieinteresēto pušu pārstāvji.

Papildu valstu projekta ekspertiem vairāk kā 300 dalībnieku tika iesaistīti deviņu mācību braucienos pasākumos. Tie bija:

- Izglītojamie (gan ar, gan bez speciālām izglītības vajadzībām), viņu vecāki un ģimenes locekļi;
- Vietējās sabiedrības pārstāvji;
- Klašu skolotāji, skolu vadība, speciālie skolotāji un atbalsta personāls;
- Daudznozaru komandas locekļi (ieskaitot skolu psihologus, sociālos darbiniekus un veselības aprūpes speciālistus);
- Skolu inspektori, vietējo pašvaldību administratori un politikas veidotāji;
- Jaunie skolotāji;
- Skolotāju izglītības studiju programmu studenti – gan tie, kuri studē sākotnējās skolotāju izglītības studiju programmās, gan tie, kas mācās tālākizglītības programmās;
- Skolotāju izglītotāji, kuri strādā iekļaujošas, speciālo vajadzību un mācību priekšmetu izglītības programmās;
- Skolotāju izglītības iestāžu vadītāji (rektori, dekāni, departamentu un fakultāšu vadītāji);
- Iekļaujošas izglītības un skolotāju izglītības valsts līmeņa politikas veidotāji.

Vairāki svarīgi elementi, kas atbalstīja Profila dokumenta validāciju, tika iestrādāti 2011.gada valstu mācību braucienos, kuru sanāsmēs un diskusijās iesaistījās visdažādākie ieinteresēto pušu pārstāvji. Visi projekta eksperti un daži nozīmīgi ieinteresēto pušu pārstāvji aizpildīja „šablonu”, lai varētu apkopot atgriezenisko saikni par Profilu. Šis šablons ir atspoguļots trešajā pielikumā.

Bez tam, mācību braucieni tika sadalīti divos informācijas apkopošanas posmos:

Informācijas apkopšana validācijai: izmantojot apstiprināto šablonu, atgriezeniskā saikne par profilu tika apkopota apmeklējot Kipru, Maltu, Norvēģiju, Latviju un Somiju. Pēc mācība brauciena iegūtos materiālus analizēja projekta darbinieku komanda, lai identificētu tēmas un idejas, kas bija radušās mācību braucienos laikā.

Informācijas pārbaude: galvenās tendences un idejas, kas parādījās pirmajos mācību braucienos, tika prezentētas mācību braucienos dalībniekiem Dānijā, Spānijā, Lielbritānijā (Anglijā) un Austrijā. Dalībniekiem tika lūgts specifiski komentēt pirmā posma mācību braucienos identificētās tendences, lai redzētu, vai iegūtie dati tiek apstiprināti vai apstrīdēti.

Kopumā tika apkopota un izanalizēta 71 rakstiska atbilde, galvenokārt izmantojot atgriezeniskās saiknes šablonus un komentārus; 37 informācijas validācijas posmā un 34 informācijas pārbaudes posmā.

Šīs divu posmu informācijas apkopošanas aktivitātes modelis, kā arī stingri noteiktā mācību braucienos struktūra un dažādie iesaistītie dalībnieki, nozīmēja, ka var tikt

izmantotas dažādas datu (informācijas) triangulācijas formas. Sākotnēji Denzins (1979) identificēja četrus triangulācijas paņēmienus, par kuriem mūsdienās diskutē Kresvels (Creswell) un Millers (2000), kā arī citi autori. Divus no šiem paņēmieniem izmantoja mācību braucienos: *datu triangulāciju* (informācijas apkopošanas process tika atkārtots deviņas reizes, izveidojot deviņas datu kopas) un *dažādu pētnieku informācijas triangulāciju* (divi projekta vadītāji un deviņas ekspertu komandas izmantoja vienus un tos pašus informācijas apkopošanas instrumentus).

Deviņu mācību braucienu informācijas analīze deva šādus secinājumus:

- Tika panākta vienošanās par Profila pamatstruktūru, kura balstīta uz četrām pamatvērtībām un kompetences jomām;
- Visos mācību braucienos vienojās par visām kompetences jomām dokumenta sagatavotajā variantā. Tomēr diskusiju uzmanības centrā bija kompetences jomu papildināšana;
- Tika akcentēti vairāki jautājumi saistībā ar Profila ieviešanas ietekmi. Tika ieteikts, ka materiāls, kas jau ir iekļauts Profilā, ir jāpārstrādā atsevišķā nodaļā, kurā tiek aprakstīti faktori, kas atbalsta Profila ieviešanu.

2011.gada mācību braucienu daudzveidīgais ieguldījums ļāva izstrādāt Profila pēdējo variantu. 2012.gada sākumā tas tika izsūtīts apspriešanai visiem Aģentūras pārstāvjiem un projekta ekspertiem. Šis variants tika prezentēts arī projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” noslēguma konferencē, kura notika Briselē 2012.gada pavasarī.

Šajā pasākumā, papildus projekta ekspertu pēdējai iespējai apspriest tekstu, strukturālu atspoguļojumu par Profila potenciālo vērtību sniedza: UNESCO un UNICEF CEE/CIS pārstāvji, kā arī galvenie izglītības darbinieku darba devēji, jaunie skolotāji un skolotāju izglītības studiju programmu studenti.

(Informācija par konferenci un visi konferences materiāli ir pieejama: <http://www.european-agency.org/agency-projects/teacher-education-for-inclusion/dissemination-conference>)

Visas atgriezeniskās saiknes, komentāri un refleksijas no visām konferences aktivitātēm tika izmantotas kā pamats Profila un atbalsta materiāla izveidošanai, kas ir pilnībā atspoguļots šajā dokumentā.

PROFILA ATTĪSTĪBA NĀKOTNĒ

Projekta konferences laikā 2010.gada rudenī Cīrihē viens no galvenajiem runātājiem Tonijs Būts (Tony Booth) savas uzrunā teica: „Spēks, kas mums ir kā izglītotājiem, ir iesaistīt citus dialogā – tas arī viss.”

Šis ieskats ilustrē šī Profila dokumenta nolūku – iesaistīt debatēs citus. Tiek cerēts, ka Profils pats par sevi, kā arī atbalstošais diskusiju materiāls tiks izmantots dažādos veidos, lai sniegu informāciju valsts, Eiropas un starptautiskā līmeņa darbam, kas saistās ar skolotāju izglītību iekļaušanai. Pasaules mērogā tiek izteiktas vienotas bažas par kapacitātes paaugstināšanu iekļaujošā praksē. Projekta Profils sniedz potenciālu veidu diskusiju uzsākšanai vai turpināšanai ne tikai par skolotājiem, bet arī par iekļaujošas izglītības plašākiem mērķiem.

Tomēr ir skaidri jāsaprot, ka šis īsais dokuments nav gala produkts, kuru var kaut kādā veidā „pārstādīt” konkrētas valsts kontekstā. Tas tika izstrādāts, lai stimulētu turpmākas diskusijas tādā veidā, lai politikas veidotāji un, īpaši, skolotāju izglītotāji attīstītu savu domāšanu. Ar autortiesībām neaizsargātā Profila teksta pieejamība ir mēģinājums praktiski atbalstīt šo mērķi.

Daudziem jautājumiem, kas akcentēti šajā dokumentā, par to, kas ir domāts ar efektivitāti sākotnējā skolotāju izglītībā, ir nepieciešam turpmāka izpēte. Turpmāk aplūkoti jautājumi iespējams ir būtiskākie debatēs par „iekļaujošu skolotāju profila” turpmāko attīstību:

(i) Tiek veidota, bet vēl joprojām ir ierobežota pētījumu bāze, kas dokumentē to, kā skolotāji, kuri strādā iekļaujošā vidē, ir – vai tiem ir jābūt – sagatavotiem savam darbam. Šis fakts tiek atzīts ES Padomes secinājumos par izglītības un apmācības sociālo dimensiju (2010), kuri norāda uz nepieciešamību: „paplašināt zināšanu bāzi sadarbībai ar citām starptautiskām organizācijām un nodrošināt plašāku pētījumu rezultātu izplatīšanu.” (9 lp.)

Projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” noslēguma ziņojums iet tālāk, argumentējot to, ka: „jāveic pētījumi par dažādu virzienu efektivitāti skolotāju izglītībā, kā arī par kursu organizēšanu, saturu un pedagoģiju, lai varētu labāk veidot skolotāju kompetenci, kas palīdzēs viņiem nodrošināt visu izglītojamo daudzveidīgās vajadzības.” (72 lp.)

Skolotāju kompetences profili – attieksmes, zināšanu un prasmes – ir svarīga joma turpmākiem pētījumiem par sākotnējās skolotāju izglītības politikas efektivitāti un tās ieviešanu. Kā tiek teikts kolēģu savstarpējās mācīšanās aktivitātē (2011), „... skolotāju kompetences ietvars nav panaceja. Tas ir tikai viens no daudziem instrumentiem, kuru var izmantot skolotāju profesionālajā pilnveidē un kvalitātes veicināšanai izglītībā.” (6 lp.) Turpmākie pētījumi var arī akcentēt Profila sistemātisku izvērtēšanu specifiskos sākotnējās skolotāju izglītības programmas kontekstos, kā arī plašākā sistēmas perspektīvā.

(ii) Daudzas valstis pārskata sākotnējās skolotāju izglītības struktūru un apsver, kur un kam ir jānodrošina sākotnējo skolotāju izglītību (universitātes un/vai skolas). Plaši tiek apspriesta kursu struktūra un mācību programmu saturs un daudzas no piedāvātajām izmaiņām ir saistītas ar iekļaujošu pieeju. OECD ziņojums „Mācīšana ir svarīga” (2005) apspriež „uzsvara maiņu sākotnējā skolotāju izglītībā” un saka, ka: „ir nereāli cerēt, ka jebkura sākotnējā skolotāju izglītības programma, neskatoties uz to, cik augstas kvalitātes tā ir, spēs pilnībā sagatavot skolotājus izglītības programmu studentus ... šobrīd skolotāja kvalifikācija, kas iegūta sākotnējā skolotāju izglītībā, nav vairs galvenā vai vienīgā, to drīzāk var uzskatīt par profesionālās karjeras sākumu un nepārtrauktas profesionālās pilnveides platformu”. (134 lp.)

„Iekļaujošu skolotāju profils” ir izveidots, kā diskusiju rezultāts par sākotnējo skolotāju izglītību. Tomēr projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” aktivitāšu dalībnieki akcentēja Profila potenciālo ilgtermiņa lomu skolotāju tālākizglītības un nepārtrauktas profesionālās pilnveides iespēju atbalsta nodrošināšanā un turpmākais darbs pie Profila kā instrumenta dažādām skolotāju profesionālās pilnveides iespējām tiek uzskatīts par pamatotu.

(iii) ES Padomes secinājumi (2010) argumentē nepieciešamību: „Veicināt lomu, kas ir izglītībai un apmācībai kā galvenajam instrumentam, lai sasniegtu sociālās iekļaušanas un sociālās aizsardzības procesa mērķus.” (10 lp.) Tas atsaucās ar projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” noslēguma ziņojumā (2011) teikto: „labums, ko sniedz arvien plašākā iekļaušana, kopā ar tādām prioritātēm, kā sociālais taisnīgums un sabiedrības vienotība, ir ilgtermiņa un ieguldījums agrīnajā bērnu izglītībā un arvien iekļaujošākā izglītības sistēmā, iespējams, piedāvās efektīvāku resursu izlietojumu, nekā īstermiņa iniciatīvas, kuru mērķis ir „aizpildīt plaisas” vai atbalstīt noteiktas marginālas grupas.” (78 lp.)

„Iekļaujošu skolotāju profila” veidošanas procesā projekta eksperti un valstu ieinteresētās puses atkārtoti puda domu par to, ka skolotāju izglītībai ir potenciāls būt tai svirai, kas mainīs izglītības sistēmu un veicinās iekļaujošas prakses īstenošanu. To atbalsta arī projekta noslēguma ziņojums (2011): „arvien plašāk tiek atzīta nepieciešamība mainīt „kompensējošo” atbalstu ar mācīšanas un mācīšanās reformu un uzmanības pievēršanu videi, lai palielinātu skolu spēju nodrošināt izglītojamo daudzveidīgās vajadzības.” (14 lp.)

Projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” noslēguma ziņojumā tiek apspriestas sākotnējās skolotāju izglītības galvenās problēmas Eiropas valstīs. Darbs projektā parāda, ka individuāli skolotāji nevar tikt uzskatīti par sistēmisku izmaiņu veicējiem izglītībā, bet viņus var uzskatīt par svarīgāko faktoru, kas sekmē nepieciešamās sistēmiskās izmaiņas. Skolotāji, kuri ir sagatavoti efektīvi strādāt ar izglītojamo daudzveidīgajām vajadzībām, var darboties kā iekļaujošas izglītības multiplikatori – ir svarīga katra darbība, kas atbalsta iekļaujošu izglītību un visi, kas darbojas izglītības jomā, var to ietekmēt gan īstermiņa, gan ilgtermiņā.

OECD (2005) ziņojums nosaka, ka: „Mācīšana ir sarežģīts uzdevums un nav noteikta skolotāja īpašību un uzvedības kopuma, kas darbotos universāli efektīvi, strādājot ar visiem skolēnu tipiem un visā mācību vidēs.” (134 lp.) Lai gan arguments par mācīšanas sarežģītību tiek pieņemts, Profila dokuments parāda, ka ir iespējams noteikt pamatvērtības un kompetences jomas (attieksmes, zināšanas un prasmes), kas ir nepieciešamas visiem skolotājiem, lai efektīvi strādātu iekļaujošās klasēs.

UNESCO Starptautiskā komisija par 21.gadsimta izglītību (Delors un citi, 1999) uzskata mācīšanos mūža garumā un līdzdalību sabiedrībā, kas mācās, par atslēgu grūtību pārvarēšanai, kuras radušās strauji mainoties pasaulei. Komisija akcentēja četrus mācīšanās pīlārus: „mācīties, lai dzīvotu kopā”, „mācīties, lai zinātu”, „mācīties, lai darītu”, un „mācīties, lai būtu”. Šie pīlāri ir saistoši visiem skolotājiem, kā arī izglītojamiem Eiropas skolās un klasēs.

Projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” noslēguma ziņojums secina, ka ir nepieciešams: „precīzs, ilgtermiņa pētījums, lai izpētītu ... kvalitatīvai iekļaujošai praksei nepieciešamās kompetences jomas, lai sniegtu informāciju konsekventa vērtējuma nodrošināšanai par skolotāju izglītības un jauno skolotāju prakses efektivitāti [un] visefektīvākos veidus, kā ietekmēt jauno skolotāju kompetences (vērtības, attieksmes, prasmes, zināšanas un izpratni), piemēram, saturu, mācību procesu un vērtēšanu, lai sagatavotu viņus iekļaujošai praksei.” (73 lp.)

Dokumentā prezentētais Profils ir izveidots kā pirmais solis šim nepieciešamajam pētījumam. Tas ir izstrādāts Eiropas līmenī, kā konkrēts instruments, kas var tik veidots un

tad izmantots dalībvalstīs dažādos kontekstos, lai atbalstītu plašāku iekļaušanu un kvalitatīvu iekļaujošu mācīšanas praksi.

Profilā akcentētais skolotāju izglītības izaicinājums ir tas, ka iekļaujoša izglītība ir domāta visiem skolotājiem un izglītojamiem. Tiek cerēts, ka šo Profilu izmantos visas skolotāju izglītībā ieinteresētās puses, lai stimulētu turpmākas debates un pētījumus par skolotāju izglītību iekļaušanai, kas ir sistēmisku izmaiņu svira valstu politikā un praksē, kā arī Eiropas līmenī.

ATSAUCES

- Bergan, S. and Damian, R., 2010. *Higher education for modern societies: competences and values* (Council of Europe higher education series No.15, 2010)
- Booth, T., 2010. *Teacher Education for Inclusion: How can we know it is of high quality?* Keynote given at the Teacher Education for Inclusion project conference; Zurich, September 2010. Available on request from the Agency Secretariat secretariat@european-agency.org
- Creswell, J.W. and Miller, D.L., 2000. Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory Into Practice*, Volume 39, Number 3, Summer 2000, College of Education, The Ohio State University
- Delors, J. et al., 1996. *Learning, the treasure within*. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century. Paris, France: UNESCO
- Denzin, N. K., 1979. *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. New York: McGraw-Hill
- Eiropas Komisija, 2009. *Stratēģiskais ietvars izglītībai un apmācībai*. Brisele: Eiropas Komisija. Elektroniski avots pieejams tiešsaistē: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 18.decembra ieteikumi par pamatkompetencēm mūžizglītībai (2006/962/EC)
- Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra, 2011. *Skolotāju izglītība iekļaušanai – Izaicinājumi un iespējas*. Odense, Dānija: European Agency for Development in Special Needs Education
- European Commission, DG-Education and Culture, 2010. *Improving Teacher Quality: the EU Agenda*. Document prepared by Holdsworth, P., summarising the priorities for improving Teacher Education that were defined by Ministers of Education in the Council Conclusions of November 2007, 2008 and 2009
- European Commission, DG Education and Culture, 2011. Thematic Working Group 'Teacher Professional Development': Report of Peer Learning Activity: *Policy Approaches to Defining and Describing Teacher Competences*
- Organisation for Economic Co-operation and Development, 2005. *Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers*. Paris: OECD
- Ouane, A., 2008. *Creating education systems which offer opportunities for lifelong learning*. Paper presented at UNESCO International Conference on Education 'Inclusive education: the way of the future' 48th session. Geneva, 25–28 November 2008
- Padomes secinājumi par skolotāju izglītības kvalitātes uzlabošanu (Oficiālais žurnāls (OJ) C 300, 12.12.2007)
- Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi (2008.gada 21.novembris) par *jauniešu sagatavošanu 21.gadsimtam: programma Eiropas sadarbībai skolu jomā* (OJ 2008/C 319/08)
- Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi (2009.gada 26.novembris) par *skolotāju un skolu vadītāju profesionālo pilnveidi* (OJ 2009/C 302/04)
- Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi (2009.gada 12.maijs) par stratēģisko sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā („ET

2020”) (2009/C 119/02)

Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi, 2010. *Padomes secinājumi par izglītības un apmācības sociālo dimensiju*. 3013th Education, Youth and Culture meeting, Brisele, 2010.gada 11.maijs

Ryan, T.G., 2009. An analysis of pre-service teachers' perceptions of inclusion. *Journal of Research in Special Education Needs*, 9 (3), 180–187

Shulman, L., 2007. *Keynote lecture to American Association of Colleges for Teacher Education Annual Conference*. New Orleans, February 2007

Towards shared descriptors for Bachelors and Masters, A report from a Joint Quality Initiative informal group, December 2003. Elektroniski avots pieejams tiešsaistē: http://www.verbundprojekt-niedersachsen.uni-oldenburg.de/download/Dokumente/Studium_Lehre/share_%20descriptorsbama.pdf

UNESCO-IBE, 2008. *Conclusions and recommendations of the 48th session of the International Conference on Education*. Geneva, Switzerland. UNESCO IBE.ED/BIE/CONFINTED 48/5

UNICEF and UNESCO, 2007. *A Human Rights-Based Approach to Education for All: A framework for the realization of children's right to education and rights within education*. UNICEF, New York and UNESCO, Paris

United Nations (Apvienoto Nāciju Organizācija) (ed.), 2006. *Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām*. Ņujorka: Apvienoto Nāciju Organizācija

United Nations Education Science and Culture Organization (Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija) (UNESCO), 2009. *Politikas vadlīnijas par iekļaušanu izglītībā*. Parīze: UNESCO

World Health Organisation (Pasaules Veselības Organizācija), 2011. *Pasaules ziņojums par funkcionāliem traucējumiem*. Ženēva: Šveice

1. PIELIKUMS – KOMPETENČU IZMANTOŠANA VALSTU SĀKOTNĒJĀ SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBĀ

Valsts	Valsts politikā atspoguļotās /sākotnējā skolotāju izglītībā izmantotās kompetences	Kompetences aptver iekļaujošu izglītību
Austrija	Likumdošana nosaka, ka visos kursiem jāizmanto kompetences. Nosaka individuālas augstākās izglītības iestādes	Jā
Beļģija (flāmu kopiena)	Pamatskolas un vidusskolas skolotāju kompetenču struktūra (2007)	Jā, nodrošinot vienādas iespējas
Beļģija (franču kopiena)	Nav	Nē
Čehijas Republika	Tiek izstrādāti vispārēji standarti un kompetences, kā pamats minimālai skolotāja profesionālajai kvalifikācijai, ko nosaka normatīvais regulējums (Augstākās izglītības iestādes ir atšķirīgas Akreditācijas padomes prasību dēļ)	Nodrošina pamatu iekļaujošai praksei
Dānija	Skolotāju izglītības studiju kursu studentu kompetences ir noteiktas normatīvajā regulējumā (2008.gada 11.maija kārtība Nr.408)	Kompetences speciālajā izglītībā
Francija	10 centralizēti noteiktas prasmes skolotājiem	Ņem vērā studentu daudzveidību
Igaunija	Skolotāja profesionālie standarti (2005. un 2006.) un Skolotāju izglītības stratēģija 2009.–2013.	Valsts ziņojumā izceltas piecas atbilstošas jomas
Īrija	Izglītības padome nosaka nepieciešamos mācību procesa rezultātus	Jā
Islande	Centralizētas prasības, bet lēmumi tiek pieņemti vietējā līmenī	Neliels integrēts saturs, neliels speciālās izglītības saturs
Kipra	Nē. Augstākās izglītības iestādes nosaka saturu	Daži atbilstoši obligātie kursi, pluss izvēles kursu moduļi
Latvija	Tiek pārstrādāti standarti/kompetences – augstskolas nosaka saturu	Ievads speciālajā izglītībā, neliels saturs par attieksmēm
Lielbritānija (Anglija)	Skolotāju attīstības aģentūras standarti. Augstākās izglītības iestādes atbildīgas par sasniegšanu.	Jā – pieejami daudzi speciālo izglītības vajadzību moduļi
Lielbritānija (Skotija)	Skotijas Vispārējā izglītības padome nosaka standartus (summatīvus rezultātus). Augstākās izglītības iestādes nosaka saturu	Jā – Nacionālais iekļaušanas ietvars (http://www.frameworkforinclusion.org/) savieno skolotāju izglītības standartus visos līmeņos ar uz tiesībām balstītai pieejai iekļaušanai un sociālajam taisnīgumam, kas

		veicina mācīšanas un mācīšanās stratēģijas, kas sekmē visu mācīšanās spēju attīstību
Lielbritānija (Velsa)	Velsas Asamblejas valdība – tādi paši standarti kā Lielbritānijā (Anglija)	Jā
Lielbritānija (Ziemeļrija)	Skolotāju padome nosaka mācīšanas kompetences (2007.)	Jā
Lietuva	Skolotājā profesijas kompetenču profils (2007) un Skolotāju izglītības standarti	Jā – saturs atšķiras augstskolās
Luksemburga	Saturu nosaka ministrija. Kompetenču pieeja vispārējai izglītībai	Iekļaušana tiek apskatīta sākumskolas skolotāju studijuursos – maz vidusskolas skolotāju studijuursos
Malta	Kompetences ir noteiktas sākumskolas skolotāju izglītības studijuursos	Jā
Nīderlande	Iezīmētas kompetences un profesionālās lomas. Saturu nosaka individuālas augstākās izglītības iestādes	Ievads speciālajā izglītībā ietverts sākumskolas skolotāju studijuursos
Norvēģija	Skolotāju izglītības rezultāti noteikti noteikumos par Valsts izglītības programmu	Jā
Polija	Fakultātes padomes ievēlētu ekspertu grupa nosaka vispārējās kompetences	Nav specifiski noteiktas, bet studijuursos vairāk tiek ietverts atbilstošs saturs
Portugāle	Vispārējās kompetences noteiktas normatīvajā regulējumā, bet augstākās izglītības iestādēm ir autonomija noteikt kā tās tiek sasniegtas	Ietver iekļaujošai praksei atbilstošus punktus
Slovēnija	Atsevišķu augstākās izglītības iestāžu lēmumi	Jā – dažās jaunās programmās, kas izstrādātas pēc Boloņas procesa
Somija	Centralizēti nav definētas, bet ir nacionālās vadlīnijas	Pamata speciālo vajadzību kurss visā skolotāju izglītībā
Spānija	Noteiktas centralizēti (2007)	Jā, bet speciālas – speciālās izglītības vajadzības ir „priekšmets” pamata izglītībā
Šveice	Izmanto atsevišķas augstākās izglītības iestādes	Apmēram 5% no studijukursiem
Ungārija	Iezīmēti standarti un galvenās kompetences	Ietver pielāgojumus individuālām prasībām
Vācija	Pastāvīgās ministru konferences 2004.gadā pieņemtie standarti, 2010.gada Stratēģijas dokuments	Iestrādāt speciālo izglītību, kā daļu no sākotnējās skolotāju izglītības
Zviedrija	Nav centralizēti noteiktas	Jā

2. PIELIKUMS – SKOLOTĀU KVALITĀTES UZLABOŠANA: EIROPAS SAVIENĪBAS POLITIKAS DARBA KĀRTĪBA

Šo īso dokumentu 2010.gadā sagatavoja Pols Holdsvors (Paul Holdsworth) no Eiropas Komisija, Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāta, kā materiālu projekta „Skolotāju izglītība iekļaušanai” debatēm. Šis raksts apkopo prioritātes skolotāju izglītības uzlabošanai, kuru definēja izglītības ministri ES Padomes secinājumu trīs galvenajos dokumentos:

Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi par skolotāju izglītības kvalitātes uzlabošanu (Oficiālais žurnāls C 300, 12.12.2007). ('07' sarakstā)

Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi (2008.gada 21.novembris) par jauniešu sagatavošanu 21.gadsimtam: programma Eiropas sadarbībai skolu jomā (OJ 2008/C 319/08) ('08' sarakstā)

Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi (2009.gada 26.novembris) par skolotāju un skolu vadītāju profesionālo pilnveidi (OJ 2009/C 302/04) ('09' sarakstā)

1. Veicināt profesionālās vērtības un attieksmes

- Veicināt reflektīvas prakses kultūru (07)
- Skolotāji kā patstāvīgi izglītojamie (07)
- Skolotāji, kas iesaistās pētījumos, (07) apgūst jaunas zināšanas (07), ievieš inovācijas (07)
- Skolotāji piedalās skolas attīstībā (07)
- Skolotāji sadarbojas ar kolēģiem, vecākiem, utt. (07)
- Dalībvalstis ievērojami palielina skolotāju mācīšanās mobilitāti, lai tā kļūst par normu, nevis izņēmumu (08) (09)

2. Uzlabot skolotāju kompetences

- Skolotājiem jābūt speciālistu zināšanām mācību priekšmetos (07)
- Nepieciešamās pedagoģiskās prasmes (07), piemēram:
 - Mācīt heterogēnas klases (07)
 - Lietot IKT (07)
 - Mācīt transversālas kompetences (07)
 - Izveidot drošu pievilcīgu skolu (07)

3. Efektīva darbinieku izvēle, lai veicinātu izglītības kvalitāti

- Dalībvalstis, lai piesaistītu profesijai, pieņem darbā labākos kandidātus (09)
- Dalībvalstīm jāpārskata darbā pieņemšanas, darba vietas noteikšanas un saglabāšanas, kā arī mobilitātes politika (08)
- Dalībvalstis sekmē mācīšanu kā pievilcīgu karjeru (07) / profesiju (08)

4. Uzlabot sākotnējās skolotāju izglītības kvalitāti

- Pedagoģa karjerai nepieciešama augstākās izglītības kvalifikācija (07); jāapsver kvalifikācijas līmeņa celšana, kas nepieciešama, lai kļūtu skolotājs (07)

- Sākotnējās skolotāju izglītības kvalifikācijai jābūt sabalansētai ar uz pētījumiem balstītām studijām un mācību praksi (07)
- Jāapsver praktiskās pieredzes līmeņa, kas nepieciešama, lai kļūtu par skolotāju, paaugstināšana (07)
- Dalībvalstīm ievērojami jāpalielina skolotāju mācīšanās mobilitāte, lai tā kļūst par normu, nevis izņēmumu (08) (09)

5. Ieviest ievada profesijā programmas visiem jaunajiem skolotājiem

- Nodrošināt profesionālu un personisko atbalstu (ievadu) viesim jaunajiem skolotājiem (09) (08)

6. Nodrošināt mentoru atbalstu visiem skolotājiem

- Nodrošināt pieeju mentoru atbalstam visas karjeras laikā (07)
- Lai skolotāji būtu efektīvi, nodrošināt viņiem pietiekamu atbalstu (09)

7. Uzlabot nepārtrauktas profesionālās pilnveides kvalitāti un kvantitāti

- Skolotājiem regulāri jāpārskata individuālās pilnveides nepieciešamību, izmantojot pašvērtējumu vai ārēju novērtējumu (07) (09)
- Nodrošināt nepārtrauktās profesionālās pilnveides kvalitāti
- Uzlabot nodrošinājumu/daudzveidību: formālu, neformālu; apmaiņas, izvietojumu (07)
- Palielināt dalību nepārtrauktajā profesionālajā pilnveidē (07)
- Dalībvalstīm ievērojami jāpalielina skolotāju mācīšanās mobilitāti, lai tā kļūst par normu, nevis izņēmumu (08) (09)

8. Skolas vadība

- Uzlabot darbā pieņemšanu (08)
- Uzlabot apmācību un profesionālo pilnveidi
- Mācīšanas prasmes, mācīšanas pieredze (07) (08)
- Administrēšana, vadība (07) (08)
- Augstas kvalitātes apmācības nodrošināšana (09)
- Atvieglot administrācijas slogu; pievērst galveno uzmanību mācīšanas un mācīšanās attīstībai (09)

9. Nodrošināt skolotāju izglītāju kvalitāti

- Jābūt augstiem akadēmiskiem standartiem (09)
- Jābūt pietiekamai praktiskai mācīšanas pieredzei (09)
- Jābūt labām mācīšanas kompetencēm (09)

10. Uzlabot skolotāju izglītības sistēmas

- Sākotnējai skolotāju izglītībai, ievadam profesijā un nepārtrauktai profesionālajai pilnveidei ir jābūt koordinētai un saskaņotai (07)
- Sistēmām jābūt ar atbilstošiem resursiem un nodrošinātu kvalitāti (07)
- Skolotāju izglītības kursiem jāreaģē uz augošajām vajadzībām (07) / jānodrošina inovatīva reakcija uz jaunām prasībām (07)
- Jāsekmē sadarbību starp skolotāju izglītības iestādēm/skolām (07)

-
- Skolas jāveido par „kolektīviem, kas mācās” (07)
 - Regulāri jāpārskata individuālas pilnveides nepieciešamība, izmantojot pašvērtēšanu vai ārēju novērtēšanu (07) (09), un jānodrošina atbilstošas iespējas, lai apmierinātu šīs vajadzības (09).

3. PIELIKUMS – PROFILA APSPRIEŠANA: INFORMĀCIJAS APKOPOŠANAS ŠABLONS

Projektā „Skolotāju izglītības iekļaušanai” izstrādātā „Iekļaujošu skolotāju profila” mērķis ir atspoguļot kompetences jomas, kas nepieciešamas VISIEM skolotājiem, lai viņi spētu nodrošināt visu klases izglītojamo vajadzības.

Profila dokuments nodrošina loģisku pamatojumu izvēlētajai pieejai profila izstrādē un akcentē galvenos šķēršļus saistībā ar „kompetenču” pieejas ieviešanu sākotnējā skolotāju izglītībā.

Visiem dalībniekiem ir jāizmanto šis šablons, lai atzīmētu galvenās diskusijās izteiktās domas. Lūdzu, pierakstiet ieinteresēto pušu, kas piedalījās diskusijās, lomu (piemēram, izglītojamais/vecāks/skolotājs utt.), norādot vai viņi piekrīt/nepiekrīt katram priekšlikumam.

Piezīmes, kas veiktas izmantojot šo šablonu, tiks apkopotas valsts mācību brauciena noslēgumā.

1. Vai piekrītat izveidotajam **modeli** un, īpaši, par četrām pamatvērtībām, kuras ir Profila pamatā: izglītojamo daudzveidības novērtēšanu, atbalsta nodrošināšanu visiem izglītojamiem, darbu kopā ar citiem un personīgo profesionālo pilnveidi?

2. Vai piekrītat **galvenajiem principiem**, kas prezentēti Profila dokumentā?

3. Vai ieinteresētās puses piekrīt **kompetences jomām**, kas akcentētas Profila dokumentā?

4. Lūdzu, atzīmējiet komentārus vai ieteikumus par **īstenošanas ietekmi**, norādot ieinteresēto pušu lomu.

5. Vai ir kaut kas tāds, ko ieinteresētās puses vēlas papildināt vai svītrot?

(Ievērojiet! Komentārus un ieteiktās izmaiņas var pierakstīt uz Profila dokumenta kopijas – lūdzu, norādiet personas, kura sniedz ieteikumus, lomu).

PROJEKTĀ IESAISTĪTĀS PERSONAS

Valsts	Projekta eksperti
Austrija	Ivo Brunner Ewald Feyerer
Beļģija (flāmu kopiena)	Annet de Vroey
Beļģija (franču kopiena)	Jean-Claude De Vreese
Čehijas Republika	Kateřina Vitásková Miroslava Salavcová
Dānija	Bodil Gaarsmand Nils-Georg Lundberg
Francija	Nathalie Lewi-Dumont Catherine Dorison
Igaunija	Vilja Saluveer Karmen Trasberg
Īrija	Alan Sayles Áine Lawlor
Islande	Hafđís Guđjónsdóttir Jóhanna Karlsdóttir
Kipra	Elli Hadjigeorgiou Simoni Symeonidou
Latvija	Guntra Kaufmane Sarmīte Tūbele
Lielbritānija (Anglija)	Brahm Norwich John Cornwall
Lielbritānija (Skotija)	Lani Florian
Lielbritānija (Velsa)	Sue Davies
Lielbritānija (Ziemeļīrija)	John Anderson Martin Hagan
Lietuva	Giedrius Vaidelis Lina Milteniene
Luksemburga	Alain Adams
Malta	Felicienne Mallia Borg Paul Bartolo
Nīderlande	Frank Jansma Dominique Hoozemans
Norvēģija	Toril Fiva Unni Vere Midthassel
Polija	Agnieszka Wołowicz Beata Rola
Portugāle	Maria Manuela Micaelo

	Maria Manuela Sanches Ferreira
Slovākija	Damjana Kogovšek
Somija	Suvi Lakkala
	Helena Thuneberg
Spānija	Pilar Pérez Esteve
	Gerardo Echeita Sarrionandia
Šveice	Pierre-André Doudin
	Reto Luder
Ungārija	Csilla Stéger
	Iván Falus
Vācija	Thomas Franzkowiak
	Kerstin Merz-Atalik
Zviedrija	Bengt Persson

Aģentūra vēlētos izteikt atzinību par ieguldījumu šādiem valstu ekspertiem : Iva Štrnadová un Radka Topinková (Čehijas Republika), Marita Mäkinen (Somija); Pierre Francois Gachet (Francija); Joëlle Renoir un Marco Suman (Luksemburga); Jos Louwe un Rutger Stafleu (Nīderlande); Marit Strømstad (Norvēģija); Kerstin Hultgren (Zviedrija); Huw Roberts un Cliff Warwick (Apvienotā Karaliste, Velsa).

Pateicība tiek izteikta arī projekta noslēguma konferences, kas notika 2012.gada 2.martā Briselē, runātājiem: Tony Booth (Lielbritānija, Anglija); Therese Tchombe (UNESCO Speciālo izglītības vajadzību/iekļaušanas nodaļas priekšsēdētāja, Kamerūna); Paula Hunt (UNICEF CEE/CIS reģionālais ofiss); Micheline Sciberras (Maltas Izglītības ministrija,); Gisle Larsen (Norvēģija); Anete Gūtmane (Latvija).

Aģentūra vēlas īpašu pateicību par atbalstu izteikt projekta konsultantei Kari Nes un Projekta konsultatīvās grupas locekļiem: Bernadette Céleste (Francija); Don Mahon (Īrija); Mudīte Reigase (Latvija); Irene Moser (Austrija – grupas locekle līdz 2010.gada septembrim); Renato Opertti (UNESCO IBE); Paul Holdsworth (Eiropas Komisija, Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts).

Šis „Iekļaujošu skolotāju profils” ir izstrādāts kā viens no galvenajiem materiāliem Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūras projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai”. Skolotāju izglītošana iekļaušanai ir mērķis visai sākotnējai skolotāju izglītībai, kā arī svarīgākā no projekta noslēguma ziņojumā iestrādātajām rekomendācijām; Profila pamatā ir minētā rekomendācija un citi ziņojumā atspoguļotie dati, kas saista tos ar vērtību ietvaru un kompetences jomām, kas nepieciešamas visiem skolotājiem, lai viņi efektīvi strādātu iekļaujošās klasēs.

Profilā tiek atspoguļota informācija par to, kādas būtiskas vērtības un kompetences jomas ir jāattīsta sākotnējās skolotāju izglītības programmās. Tomēr tas necenšas aprakstīt kā šīs kompetences jomas būtu jāizmanto dažādu valstu sākotnējās skolotāju izglītības programmās. Lai gan šī dokumenta pēdējās nodaļās ir aplūkoti daži svarīgi jautājumi par Profila ieviešanu, tas ir sagatavots kā instruments, kas jāpārskata un jāpārstrādā tā, lai tas būtu atbilstošs katras valsts specifiskajai sākotnējās skolotāju izglītības sistēmai.

Galvenā šī dokumenta mērķauditorija ir skolotāju izglītotāji un tie, kas pieņem lēmumus – sākotnējās skolotāju izglītības vadītāji un politikas veidotāji – tie, kas spēj ietekmēt skolotāju izglītības iekļaušanai politiku un kas iniciē un īsteno pārmaiņas praksē. Šīs sākotnējās skolotāju izglītībā ieinteresētās puses var uzskatīt par vissvarīgāko mērķauditoriju, jo projektā „Skolotāju izglītība iekļaušanai” tiek parādīts, ka skolotāju izglītība ir būtiskākais elements plašākām sistēmiskām izmaiņām, kas nepieciešamas iekļaujošai izglītībai kopumā.